

Os “Reimóndez Figueroa” de Castrotión (Oca)

José Manuel Bértolo Ballesteros
joberba4@hotmail.com

Resumo. Bartolomé Reimóndez Figueroa fixo en Castrotión (Oca) unha casa en 1571 e unha ermida en 1574 que foi dotada con bens vinculados e da que serían patróns os seus sucesores.

Preséntanse os avatares de dito Bartolomé, da ermida e dos descendentes do fundador ao longo do tempo ata o século XX, en que foi esmorecendo a fundación e a ermida.

No Apéndice ofrécese a xenealoxía de D. Manuel Reimóndez Portela, que dá nome ao Museo do Pobo Estradense.

Abstract. Bartolomé Reimóndez Figueroa built in Castrotión (Oca) a house in 1571 and in 1574 a chapel which was endowed by entailed assets and which would be inherited by his successors. We present the vicissitudes of Bartolome, the chapel and the descendants of the founder along the time until the 20th century, when the foundation and the chapel were destroying. The appendix offers the genealogy of Manuel Reimóndez Portela, which gives his name to the Museum of A Estrada people.

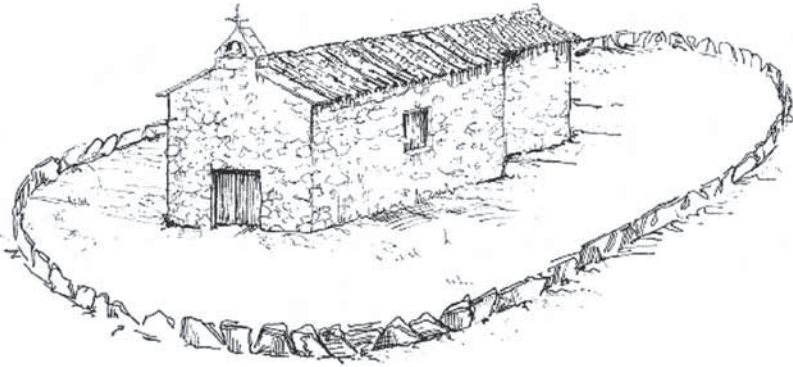
Capela de Castrotión

Bartolomé Reimóndez Figueroa, veciño de Santiago pero con negocios na entorna de A Estrada e con casa en Castrotión a partir de 1572, foi o fundador da capela en advocación de Nosa Señora de Castrotión en Oca-A Estrada.

O 13 de xuño de 1574 ante o escribán Juan de Castro e Verde,

“mediante carta de dotación fundación donacion [...] por quanto yo he hecho y edificado en la aldea de Castrotion [...]en mi propio territorio una ermita y capilla dedicada a la abocacion de la *Anunciacion de la Virgen Santa Maria Nra Sra* y por que dende aqui adelante y por todo tiempo de siempre jamas la dha hermita no se pueda desacer ni hir a yermo y en ella se puedan celebrar los oficios divinos[...] y porque yo no tengo hijos legitimos descendientes y forzosamente ereden mis bienes y hacienda [...] es mi voluntad que los bienes que asi tengo y poseo [...] que anden siempre juntos”. (RAG 13820/1¹)

1 RAG: *Arquivo do Reino de Galicia*. Real Audiencia.

Reconstrucción da capela e círculo lítico por Juan Andrés Fernández Castro.

Os bens que deixa vinculados Bartolomé para dita fundación, dos que se reserva o usufruto, a maioría son bens propios e algúns de foro do mosteiro de Sar ou doutros mosteiros. Trátase de:

- A casa torre e pombal chamada de *Quiñones* coa súa viña e arboredo e o territorio que esta arredor da dita casa.
- Varios lugares e casares de Castrotión, que tiña arrendados ou en foro a diversas persoas.
- O souto de Sequeiro e o da Rigueira do Mourozo.
- E diversas herdades na freguesía de Loimil, en Vendexa (Ourazo), en Riobó, en San Miguel de Castro, en Arnois e en Sta. Mª Madalena de Ponteulla.

Nomea como patrón a seu fillo natural San Juan Reimóndez, que tivo de solteiro de María Touceda, tamén daquela solteira, e como patrón a seu neto Bartolomé Reimóndez, fillo de San Juan Reimóndez e de Inés Vázquez, a súa muller, e no seu defecto ao fillo segundo de dito San Juan e logo os demais fillos ou fillas que tivese. E de non ter descendencia debían herdar os fillos e fillas de Marina Carballa, a súa filla natural, que esta casada con Gregorio Carballo, e no seu defecto os fillos ou fillas da súa irmá defunta Catalina Reimóndez.

De acordo coa escritura de fundación, na capela debía haber vestimentas e ornamentos, cálices e patenas e as imaxes de *Nosa Señora*, de San Xoán Bautista, de San Bartolomeu e de San Amaro,

ben pintadas, e toda a cera e demais necesario para a limpeza e servizo da ermida. Na capela tamén debían dicirse doce misas rezadas,

“las quatro en día de la Anunciación de Nuestra Señora, que hes a veynte y cinco días del mes de marzo y las otras quatro en día de San Juan Bautista, que hes a veynte y quatro días del mes de junio. Y las otras dos en día de San Bartolome, que hes en el mes de agosto. Y las otras dos restantes en día de santo Amaro que hes en el mes de Henero [...]se digan por nuestras animas y de nuestros padres y antepasados”.

As misas debían dicirse a cargo dos patróns da fundación e se non as mandaran dicir, debían ser privados do padroado. Ademais puxo a condición de que os patróns da fundación debían levar o apelido *Reimóndez*.

Pouco despois en 1607 o cardeal del Hoyo² confírmanos a existencia desta capela:

“Hay en esta felegresia una hermita que llaman de Nuestra Señora de Quiñons o de Castro y la qual edificó Bartolomé Reimonde. Tiene de dotación una carga que cobra el mayordomo de la parrochia con cargo de que se digan catorce misas, las dos en el altar privilegiado de Sanctiago y las doce en esta hermita, quatro el dia de San Juan Baptista y otras quatro de San Bartholomé y dos el dia de la vocación, una en el dia de San Amaro y otra el dia de San Roque”.

Xa no ano 1703, sendo padroeiro Antonio Reimóndez, o visítador advírteo de que cumprira as misas dela, baixo pena de excomuñón maior, e ademais manda que se repare a capela a cargo dos fondos parroquiais:

“Y prosiguiendo su merced la Visita hizo de la Capilla de Nuestra Señora de Monte Tión [...] halló su merced que la dicha Capilla de halla muy indecente y menesterosa de muchos reparos como es el rebocarla y calearla por la parte de adentro, fayarla, ponerle Puertas, Bidrieras en la ventanilla de la Capillanía”.

E na visita de 1714, sendo capelán o licenciado Andrés Reimóndez, irmán de dito Antonio, a porta seguía sen reparar, sen chave e con pouca seguridade, e as paredes sen revocar; “*el Misal viejo y muy antiguo y el techo mal seguro del Agua*”.

2 DEL HOYO, J. *Memorias del Arzobispo de Santiago*, Porto y Cía. Editores. Santiago de Compostela.

3 PORTO RICO, D. “Inventario de ermidas, capelanías e obras pías da Estrada (1567-1959)”, *Rev. A Estrada, Miscelánea histórica e cultural*. 2007

Imaxe da Nosa Señora de Castrotión.

A comezos do século XX a ermida de Castrotión aínda permanecía en pé, á beira da escola parroquial. Non tardou en derrubarse e en disgregarse as súas pedras.

O solar da ermida foi escavado nos anos oitenta, accedendo os arqueólogos á lauda sepulcral do fundador e poida que a do seu fillo –non tiña inscrición–, e mesmo comprobando a presenza de restos humanos alí soterrados. Juan Andrés Fernández Castro, hoxe director do Museo Reimóndez Portela, foi un dos artífices da prospección e posterior publicación dos achados⁴. Nesa publicación presenta tamén a foto da imaxe de Nosa Señora que pertencía á capela derrubada e que un veciño recolleu.

Escudos

Na casa dos Reimóndez en Castrotión había dous escudos recollidos agora por José Luís Reimóndez, dos que temos noticias desde o século XVII. No expediente de fidalguía de Santiago Constantino

4 FERNANDEZ CASTRO, J.A. "La capilla y el círculo lítico de Castrotión-Oca", Rev. Museo de Pontevedra, 1982.

Escudo dos Reimóndez. Fotos cedidas por José Manuel Salgado. Hércules Ediciones.

Reimóndez, fillo de Juan Reimóndez e de Antonia Losada Villaverde, e neto por parte paterna de Esteban Reimóndez Figueroa e da súa primeira muller Francisca Rodríguez de Leira, unha testemuña en 1704 di que

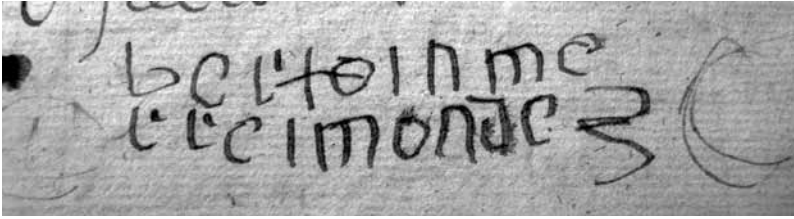
“les ha visto a los Abuelos Paternos del dho Santiago Constantino tener escudos de Armas de su genologia y linage en sus casas de las feligresías de Oca, y Correáns, y capillas deque son Patronos todo lo cual lo save el tº por lo hansi haver visto ser y pasar desde el tiempo de su acordanza a esta parte y oido decir a otros” (RAG 13820/1)

O escudo da casa de Oca ao que fai referencia debe ser quizais o de *Reimóndez*, que representa un dragón, aínda que no noso caso a impericia do canteiro fai que pareza un lagarto esmagado. En efecto, soe representarse como un escudo de prata con dragón verde:

“En sinal de ter limpado a aspeza do seu solar das feras que comían e mataban a seus moradores”.

O segundo escudo segundo Vicente de Cadenas⁵ pertence tamén aos *Reimóndez*, en concreto a don José Gayoso Reimóndez, fillo do

5 CADENAS Y VINCENT, V., *Caballeros de la orden de Calatrava...* (t.2). Ed. Hidalguía, 1987.

Sinatura de Bartolomé Reimóndez. 1584.

dono do pazo de Oca, don Juan Gayoso Mendoza, e de Ángela Reimóndez, moza solteira da casa dos Reimóndez, O escudo, moi desgastado, foi descrito por este investigador deste xeito: 1º cuartel, cinco estrelas; 2º, unha torre cunha bandeira saíndo dunha ventá; 3º, cinco lanzas e 4º, un fouciño.

Sen embargo, penso que iso é unha suposición por ver dito escudo nesa casa, xa que sen dúbida o señor Cadenas y Vincent ou algún colaborador estivo en Castrotión e na casa parroquial de Oca para consultar os libros sacramentais. Pero se pertencese a José Gayoso tería que ter algún dos emblemas dos apelidos do seu pai: *Gaioso Noguerol Prado Montenegro e Mendoza* ou da súa nai: *Reimóndez de Silva*. Por iso, coido máis ben que pertence a outra familia e a outro lugar, quizais traído polos Neira Infanzón Riomol e *Quiroga* (século XVIII-XIX). Ademais a lectura que fai do escudo parece dubidosa no primeiro cuartel, pois hai un espazo baleiro no que habería algún emblema máis, e no segundo cuartel actualmente non se ven pegadas da bandeira. Canto ao terceiro cuartel as cinco lanzas poderían corresponder aos QUIROGA, e a fouce ou fouciño do cuarto podería corresponder aos PRADO, FOUCE ou FOCIÑOS.

Xenealoxía

Bartolomé Reimóndez Figueroa ou *de Quiñones* –pola súa casa en Castrotión chamada de Quiñones e máis adiante, –a partir do século XVIII, de Piñeiro– preséntase normalmente como veciño de Santiago. Nos documentos aparece como Bartolomé, se ben cando asina o fai como “*Bertolome*”, e algunha vez aparece citado co nome apocopado, usual en galego, “*Bértolo*” (RAG 25932/37).

Non sabemos se era parente dos seus contemporáneos e tamén veciños de Santiago o racioneiro Jácome Reimóndez Figueroa, fillo de Teresa Pérez Reimóndez e de Rodrigo Colmelo “veciños das Mariñas de Betanzos” (RAG 736/7), e a súa irmá dona María Reimóndez Figueroa quen, casada en 1578 con Diego Galos Feixoo, outorgou testamento o 16 de setembro de 1580 e faleceu o 23 de febreiro de 1585 (ACS P 093. 67-70)⁶

Aínda que veciño de Santiago, xa en 1556 era dono de diversos lugares na zona de Ribadulla e Oca, cando en outubro dese ano se fixo apeo dos bens dos Bugallo pola xustiza de Cira, sendo Gil de Valenzuela alcaide da fortaleza de Cira. Pero seguramente estaba presente na zona moito antes, xa que sobre 1540 tivo dous fillos de *María Touceda* que era seguramente de Santeles, onde anos máis tarde vivían os seus sobriños Juan e Alberte Touceda.

Finalmente asentouse en Oca, xa que o 21 de decembro de 1571 acordou co pedreiro Lorenzo de Pazo, veciño de san Miguel de Moreira, que lle fixera unha *casa en Castrotión* por 46 ducados, unha carga de centeo (uns 6 ducados) e unha rapada de millo. A casa debía ter as paredes feitas “*el día de pascua de flores primera que viene del año mil quinientos setenta y dos*” e Bartolomé aportaría a pedra, madeira, area e cal necesarios, así como facilitaría casa aos obreiros (ACS P 057).

O 12 de outubro de 1574 foi nomeado alcaide da fortaleza da Barreira polo deán da catedral compostelá e comendador de dita fortaleza e meirindade don Baltasar López Gallo (ACS P 047).

Nese mesmo ano rematáronlle as rendas arcebispais da meirindade de terra de Vea dos anos 1574, 75 e 76, que supuñan uns 200 ducados anuais, a Pedro de San Martiño, labrego veciño de Oca, tendo por fiador a Bartolomé Reimóndez, que segundo Reimóndez Portela⁷, sería seu cuñado⁸. Pero como Pedro non presentou a fianza

6 Arquivo catedralicio de Santiago de Compostela (ACS).

7 REIMONDEZ PORTELA, M. *A Estrada rural*. Deputación de Pontevedra.

8 Pedro de San Martiño estaba casado con Teresa Pérez Reimóndez, pais de Marquesa Sanmartiño que casou con Benito Remesar, pais de Pedro Remesar e Inés de Remesar, quen casou con Juan de Silva (cfr. BERTOLO, J.M.-FERRO, L., *Casa de Silva. Arnois*, Revista Brigantium, 2014). O 24 de febreiro de 1584 Benito de Remesar e Marquesa de San Martiño, vecinos de Santo Estevo de Oca, mercaron a terceira parte do lugar de Castrotión, por trinta ducados (ACS P 098 fols. 39r-40r)

nin o requirimento, o tesoureiro Pedro de Robles deulle poder a Bartolomé para cobrar as rendas, se ben Bartolomé só cobrou as rendas do ano 74, pois no 75 foi metido no cárcere e desterrado os cinco anos seguintes. Porén o ano 75 cobrouno *San Juan Touceda alias Reimóndez*, o fillo natural de Bartolomé, e o 76 cobrouno Juan e Gonzalo Carballo, que non pagaron ao tesoureiro, quen denunciou a Bartolomé Reimóndez por ser o fiador. Bartolomé foi condenado pero recorreu á Real Audiencia que en 1583 lle deu a razón en parte, pois tivo que pagar os anos 75 e 76 pero facendo as contas de novo e non aceptando as que facía Pedro de San Martiño (RAG 3081/47).

Noutro xuízo paralelo e pola mesma causa, dise que Pedro de San Martiño foi embargado con doce bois e vacas e outros bens, pero logo o tenente de alguacil a instancias de María de Neira, a señora do coto de Oca, embargou tamén a Bartolomé unhas leiras polo que este, que aínda estaba preso alegou (RAG 16595/6) e gañou. Neste preito aparece unha escritura de *María Rodríguez de Luaces* na que pide poder e facultade a Bartolomé Reimóndez para nomear procuradores, pois el está preso. Trátase seguramente da súa muller, aínda que non se di claramente que o sexa. Pero pouco antes noutro preito (RAG 25932/37) dise claramente que a súa muller se chama "*Mariña Rodríguez*", que aparece outorgando un censo en 1561 para a compra dun foro en Muimenta e Albarguería, de cuxo foro toma o matrimonio posesión tres anos máis tarde ao non facerse o pago do censo⁹.

En 1577 Bartolomé e o seu fillo San Juan foron apoiados por María Neira, dona da xurisdición e *pazo de Oca*, na compra dun censo (ACS 69/2). Sen embargo, poucos anos despois denunciárona polo pago dunhas rendas arcebispais (RAG 16595/6).

Outorgou testamento nas casas de Quiñones en Oca a 6 de marzo de 1597 ante o escribán Juan do Santo Martiño, veciño de San Mamede de Ribadulla (RAG 10398/40, 25932/37, e outros). Nel di que era

9 Pódese ver en diversos documentos que o nome de *María* Carballa tamén alternaba co de *Mariña*.

“vº(ecino) de la Ciudad de Santiago e residente en la feliglesia de San Estebro de Oca [...] mis carnes pecadoras sean sepultadas en el coro de la ermita de Santa María de Castroton que yo hize y sobre la qual pongan mi nombre y como la hize y funde a mi costa”.

E así se fixo, pois foi atopada por Juan Andrés Fernández na escavación que fixo en 1982, identificada pola inscrición:

“(A)QUI IAZ VERTOLAME REIMON(DEZ) FUNDADOR”.

“Yten digo que por quanto soi casado con María Corda y le tengo en mi poder y por ser *donzella* le mando quatro bacas de las que tengo y dos uchas [...] y la cama de ropa que tengo en Santiago lo qual le mando para siempre con que de mis bienes no pueda llebar ni llebe otra cosa alguna y más dos cargas de pan cada un año entretanto no se casare. Yten digo por quanto yo crie a *Marina Carballa* dende niña, y dizen es mi hija, por bia de herencia como por qualquiera bia que este obligado a partir y ella deba de heredar mis vienes, le mando para siempre el mi lugar de Riomaio [...] sito en santa María de Loimil, con el qual lugar la aparto de todos mis bienes muebles y raizes que más no pueda llebar ni heredar dellos [...] por que confieso no ser mi hija ni la tengo por tal.

Yten digo que por quanto la dicha María Corda al presente anda preñada¹⁰ si el parto que pariere beniere a lumbre siendo hembra mando y encargo a *San Juan Reimóndez* escrivano mi pariente la crie y alimente y sustente y siendo de la edad la case con persona honrada conforme a su calidad y la mia dandole la dote necesaria y si fuere barón lo crie y enseñe a ler y escribir de suerte que si quisiere ser clérigo o escrivano lo pueda ser y para el tal oficio le de quarenta ducados por que lo pueda alcançar lo qual le encargo lo aga so pena de mi bendición y maldición = Con que mando que el tal hijo o hija que la dcha María Corda pariere no pueda llebar ni llebe de mis vienes muebles ni raices otra cosa alguna [...].

Yten digo que yo crio a *Bertolamé de Castro* y por causas que a ello me mueben mando que el dicho San Juan Reimóndez escrivano a costa del usufructo de mis vienes le crie y alimente y enseñe a ler y escribir asta que sea para tomar oficio de sastre escrivano o clérigo y tomando el de clerigo lo sustente hasta que sea de beinte y çinco años [...].

Yten digo que por quanto yo hize y hedifique en mi propio territorio y a mi costa y mención la capilla y ermita de Santa María de Castrotión y en ella puse las ymágenes de Nuestra Señora y San Juan Baptista y San Bertolame y otras imagines y la hize (con)sagar por mano de obispo y en el altar mayor se pusieron y están unas reliquias de Santana y mi intención fue y es de unir y incorporar a ella y poner en un cuerpo y masa todos mis bienes y que anden siempre juntos en una persona de mi xeneración, sin se partir [...] los bienes siguientes, *la Casa de Quiñones en que yo bibo y moro que yo y San Juan Reimóndez* abemos echo con su biña y arboleda que está junto de ella con el palomar [...]el agro que está entre

10 Bartolomé Reimóndez tiña que ter nese momento máis de 70 anos. É curioso que se ía ter un fillo lexítimo, non o deixase como sucesor e só lle deixase a metade dos bens libres. ¿Dubidaría da súa paternidade?.

la viña y la congostra que va desde Castrotión para Loureiro [...] con toda la mas propiedad que tengo en la aldea de Castrotión [...] con mas los lugares de Outeiro y Abeleira[...] con todos los mas bienes raices que tengo y me pertenecen [...] en San Estevo de Oca, San Giao de Arnois, San Miguel de Castro, San Martiño de Riobó, San Vicente de Berres, Santa María Madalena de la Puente Ulla, Santa María de Loimil, San Pedro de Orazo con sus casas heredades montes cortiñas, heredades labradías y montesías, soutos devesas y sus presas regas y lo mas a ello anexo. [...] y nombro por señor y usufrutuario dellos a San Juan Reimondez escribano y al patrón que en su vida nombrare el qual a quien el nombrare pueda nombrar el que a de suceder y así de grado en grado [...]con que siempre el que a de subceder sea de mi generaci3n tanto barones como hembras [...] con las condiciones siguientes”.

As condicións eran:

- que non se podían nin hipotecar, nin dar en dote, nin arrendar máis de nove anos.
- que os sucesores fosen bos cristiáns.
- que nin S.S, nin bispo, nin clérigo puidese entrar baixo ningún título na ermida nin nos seus bens..
- que se dixesen dúas misas o día de N. Sra. de marzo, e catro o día de san Bartolomeu, e outras catro o día de san Xoán Bautista, e outras dúas tanto o día de san Amaro como o día de san Roque, e se dixesen baixo a supervisi3n do arcebispo ou visitador.

Alega despois non ter fillos lexítimos nin ilexítimos, que non casou con María Touceda aínda que se diga iso, e que nin San Juan Reimóndez nin Marina Carballa nin a súa irmá Catalina son seus fillos nin por tais os ten, aínda que criou a Catalina que “*se me desmandó y le pribo de mis vienes*”. Sen embargo, vimos que na escritura da fundaci3n da capela afirmaba que San Juan era seu fillo natural así como Marina Carballo, polo que penso que tivo polo menos catro fillos naturais.

E nos demais bens despois de cumprir os legados deixa como herdeiros a San Juan Reimondez escribán

“en pago y remuneraci3n de los buenos seviçios que me a hecho y deudas que por mi pago y gasto que montan mas de doscientos ducados, y al parto que Maria Corda pariere teniendo agua de bautismo”.

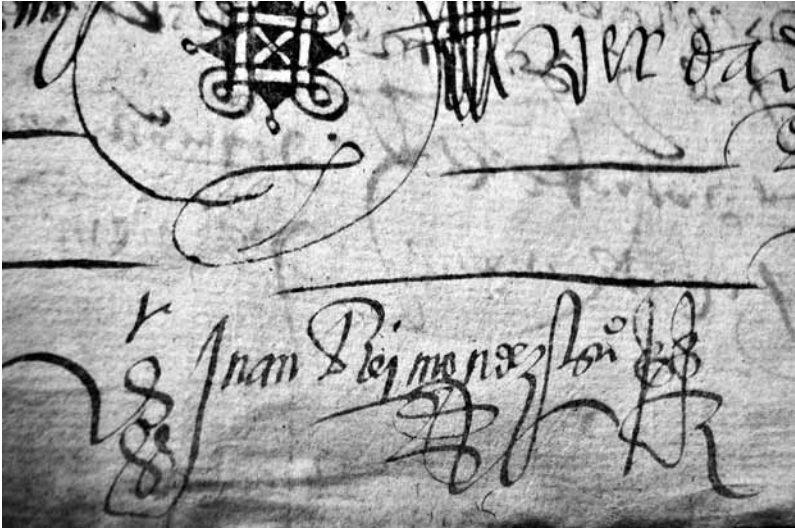
Fillos de Bartolomé Reimóndez foron:

1. SAN JUAN REIMÓNDEZ (*que segue*)
2. *María* ou *Marina Reimondez Figueroa* (ou *Carballa* ou *María Touceda*, segundo os diversos documentos, pois era filla de *María Touceda*) que casou con *Gregorio Carballo*. Veciños de Santiago, tiveron por fillos a:
 - a. *Miguel Carballo Figueroa*. O 24 de abril de 1606 Miguel pide os bens do seu avó *Bartolomé*. (ACS P. 130)
 - b. *María Carballo*, muller de Pedro Alfeirán, veciña de Arnois.
3. *Catalina*. Semella que tamén era filla súa e de *María Touceda*.
4. *Bartolomé de Castro*, a quen –de acordo co testamento de seu pai– seu irmán San Juan debe atender en alimentos e educación e querendo ser clérigo axudalo ata os 25 anos e logo darlle 40 ducados, para alcanzar un oficio, e unha carga de pan en Golmados, pero renunciando á lexítima paterna que lle poida pertencer.

San Juan Reimóndez, escribán compostelán, di que é fillo de *Bartolomé Reimóndez* e da súa muller *María Corda*, polo que sería lexítimo, aínda que, como vimos na escritura de fundación, seu pai dicía que era fillo de *María Touceda*, e que tiña unha irmá. En efecto, en 1574 era coñecido como “*San Juan Touceda alias Reimóndez*” (RAG 3081/47), e dise que era escribán e que levaba once anos casado e independizado de seu pai, polo que podemos pensar que naceu sobre 1540. Ademais os fillos de San Juan puxeron preito contra seus curmáns e veciños de Santeles Alberte e Pedro Touceda netos de Juan Touceda o vello, o pai de *María Touceda*, polos bens que deixou este (RAG 4672/18).

Seu pai, aínda que na escritura da fundación di que é seu fillo, no testamento négao. Como xa vimos, négao como fillo, pero noméao sucesor, e iso que di que a súa muller espera un fillo, polo tanto, lexítimo. Pola súa parte, vemos que el asina como San Juan Reimóndez.

Faleceu en febreiro de 1601. Outorgou testamento (RAG 5621/1, 5652/1, 10398/40) o 10 de xuño de 1598 ante *Sebastián de Torres Patiño* no que pide ser enterrado no coro da capela de Santa *María de Castrotión* “*donde jaz Bartolome Reimondez mi padre siendo gastado y no lo estando junto a su sepultura*” (polo que posiblemente a lápida que se atopou ao lado da de *Bartolomé*, sexa a súa e non a de

Sinatura de San Juan Reimóndez. 1584.

María Corda). Ademais nomea patrón da fundación da capela de Castrotión a seu fillo segundo Juan Vázquez Paseiro, coa condición de que case coa súa licenza e sexa obediente á súa nai, pois de non selo deixa o padroado a seu irmán Bartolomé.

Incorporou á fundación da capela de Castrotión en forma de vínculo a metade do prado de Nogueira, o muíño dos Besteiros, a casa e cortiña do Pereiro, a herdade do Corgo, algúns lugares de Castrotión e o prado das Paizás, engadindo a obriga de catro misas pola súa alma e a da súa muller, **Inés Vázquez**, a quen deixa usufrutuaria dos seus bens raíces. E pide que seu fillo Juan, sucesor no padroado, se casa con muller "*principal*", engada catro cargas de pan aos bens do padroado. E nos bens que non sexan do padroado nomea como universais herdeiros a seus dous fillos lexítimos, a saber:

1. *Bartolomé Reimóndez*, estudante en 1589 pero seguramente xa con 25 anos cumpridos xa que aparece con poder do seu avó nun preito (RAG 613/58), e logo foi escribán en Ponteulla. En 1598 estaba solteiro, veciño de Santiago pero residente en Ponteulla onde edificou de novo unha casa con horta e xardín onde había limóns, laranxas e mazás, e onde tiña diversos bens que lle deixou

seu pai. Nese mesmo ano tamén hipotecou eses bens por un censo de 200 ducados de principal e 14 de réditos que lle fixeron os tres testamentarios de María Méndez entre os cales estaba o cóengo Diego Suárez de Tanxil, dono da torre de Guimarei. Ao morrer dous dos testamentarios e o outro marchar para Asturias, quixo deixar de pagar pois a escritura dicía de pagarlle a eles, pero non se dicía que no seu caso aos herdeiros. Houbo preito por iso en 1618, polo que o meteron preso e o condenaron a pagar, e despois dunha nova alegación rematou en 1634.

Cando morreu seu pai en 1601, Bartolomé tratou de coller na casa paterna as escrituras notariais de seu pai, pois dicía que tiña dereito polo menos a unha cuarta parte. Sen embargo o dono do coto de Oca, Juan de Neira Luaces, a instancias do xuíz de dito coto mandou recoller as escrituras, que posteriormente entregou ao irmán de Bartolomé, Juan Vázquez Paseiro, escribán e residente en Oca, pois dicía que non se lle podían entregar a Bartolomé por vivir fóra do coto, o que representaría un inconveniente para os veciños (RAG 19760/28).

Aparece en varios preitos da Real Audiencia como imputado, así por exemplo por mor da casa en que vivía e que tiña arrendada en Ponteulla, pois estivo sen pagar uns anos dito arrendamento, así que foi denunciado e chegou a estar no cárcere. É tamén como demandante, como cando pediu os bens de súa avoa María Touceda, filla de Juan Touceda o vello e irmá de Juan Touceda o mozo en contra dos fillos deste chamados Pedro e Alberte Touceda.

2. JUAN VÁZQUEZ PASEIRO. (*que segue*)

Juan Vázquez Paseiro ou *Reimóndez Figueroa* pois, como seu pai lle deixou o padroado de Castrotión, debía utilizar o apelido Reimóndez, de acordo coa vontade do fundador.

Foi tamén escribán e casou en novembro ou decembro de 1601 con *Catalina Méndez Paseiro*, filla de Juan Méndez de Castro Landín (falecido en 1627) e de Juana Paseiro, filla esta do mercador Gregorio Paseiro e de Marquesa Paseiro, veciños de Lagartóns (RAG 9899/50, 10915/40, 14568/21).

Ao casar foron vivir a Castrotión, pero Catalina non se entendía coa súa sogra Inés Vázquez, polo que as liortas comezaron deseguida.

Así que aos tres meses de casar pediulle a seu marido que a botase fóra da casa. E Juan chegou a insultar á súa nai chamándolle "borracha" e ameazouna de morte cunha fouce e ata lle quitou unha escada cando ela estaba no sobrado deixándoa alí toda unha noite. Finalmente botouna fóra da casa e quitoulle o usufruto dos bens vinculares (RAG 17820/7) polo que Inés marchou a vivir a unha casiña chamada "do forno" e, axudada polo seu fillo Bartolomé, demandou a Juan.

Catalina tiña tamén unha irmá, María, que foi dotada o 28 de decembro de 1625 para casar en San Andrés de Veá con Juan da Ribeira e un irmán clérigo chamado Gregorio. Precisamente Gregorio xunto cos seus pais fixeron un censo o 15 de abril de 1615 ante Pedro Díaz de Valdivieso por valor de cinco ducados e un principal de 100 ducados, que lles cedeu Melchor Mosquera Pimentel, dono da torre e casa de Guimarei, polo que hipotecaban diversos bens situados en Ousande, Curantes, Tabeirós, Cereixo, Pardemarán, etc., e mesmo en Sta Cristina de Lamas na xurisdición de Penaflor. Cando morreron os pais de Catalina, fixeron as partillas Juan e o seu cuñado Juan da Ribeira, chegando a unha concordia o 19 de outubro de 1635 ante Juan Rodríguez de Leira. Tamén participaba Esteban, fillo de Catalina, pois fora mellorado polos seus avós, polo que este levou 33 ferrados de pan en Pousada (Curantes) (RAG 11118/18, 10915/40).

Juan Vázquez Paseiro vendeulle a Blas de Otero, fundador da capela de N^a Sra da Presentación en Oca, o lugar de Golmados e o de Aveleda, polos que posteriormente haberá un preito entre os seus sucesores.

Dito Juan outorgou testamento o 5 de decembro de 1645 ante diversas testemuñas como Miguel Outeiro, reitor de Oca, e varios veciños, pero non ante escribán pois "*no pudo ser avido*" (RAG 25932/37, 3409/22, etc.). Elixiu e nomeou como sucesor a seu neto Antonio, fillo de Esteban, aínda que tamén fixera unha escritura de dote do seu fillo Esteban, na que nomeaba como sucesor ao primoxénito da segunda muller de dito Esteban. Isto vai xerar un conflito como vemos máis adiante.

Juan Vázquez Paseiro no seu testamento di que quería ser enterrado na capela de Castrotión e funda dúas misas rezadas a dicir a véspera ou ao día seguinte de San Bartolomeu sobre os mello-

ramentos do lugar e casa de Santa Cruz da Agra e outros bens libres. Di que seu avó Bartolomé Reimóndez ao facer o vínculo puxo como condición que non se puidese dalo como dote, e reconece que el cando o seu fillo Esteban casou con Ana Fernández nomeou sucesor, sen pódelo facer, polo que revoca e anula tal escritura canto a ese feito, escritura que pasou ante Antonio da Silva, e nomea a seu neto Antonio Vázquez Reimóndez de Castro, fillo de Esteban e da súa primeira muller Juana Rodríguez Daleira, deixando a Esteban como titor e administrador dos bens do vínculo pero dando fianzas, pois se non as dá, entón nomea como titor de Antonio e dos seus irmáns a Clemente Rodríguez da Leira, tío dos menores. E que se o seu fillo Esteban tomase posesión do vínculo en virtude do nomeamento que ten revocado, Clemente saia ao punto e o defenda. Á súa muller, “Catalina Paseira” déixalle a casa e bens da Cruz da Agra coa carga das dúas misas referidas. Tamén fixo algúns legados a favor do seu neto Antonio e seus irmáns.

Faleceu o día 27 ou 28 de decembro e Clemente Rodríguez de Leira pediu ás testemuñas que referendaran o testamento ante o escribán o 1 de xaneiro de 1646 e presentouno ante o xuíz (o día 21, segundo RAG 25932/37). Logo o escribán Jácome de Rendo acudiu a primeiros de abril a Oca para confirmar o testamento ante Ana Fernández, o seu irmán Juan Fernández, Bartolomé Reimóndez (neto do testador) –os cales se opoñen dicindo que é simulado– e por outra banda ante Antonio Reimóndez, Clemente Leira, etc. Varias testemuñas, que estiveran presentes cando se outorgou o testamento como Domingo Besteiro e Domingo Bravo confírmano, se ben o cura de Oca non o puido facer pois morreu neste tempo. E unha testemuña di que pouco despois e a instancias de Esteban Reimóndez algunhas persoas como Gonzalo de Neira Luaces foron xunto Juan Vázquez para que revocase o testamento, pero non o quixo facer.

Catalina, que faleceu sobre 1666, e Juan foron os pais de:

Esteban Reimóndez Méndez e Figueroa, se ben tanto el como moitos descendentes utilizan só os apelidos “Reimóndez Figueroa”. Era veciño de Oca, avogado da Real Audiencia e patrón da capela de N^a Sra. de Castrotión.

En 1626 estaba prometido e seguramente casado con *Juana María Rodríguez Daleira*, que aportou un dote de 1.000 ducados, filla de Pedro Docasal Daleira e de María Rodríguez de Castro e Sotomayor, fundadores do *pazo de Correáns*¹¹.

Esteban recibiu una mellora por parte dos seus avós maternos dos que tomou posesión o 31 de decembro de 1625 ante Juan Daleira. A mellora sinalouse no lugar de Batalla en Lagartóns coas súas casas e anexos onde eles vivían, e que logo o 1 de febreiro de 1626 aforou a Alberte Maceira ante o escribán e tío seu Bartolomé Reimóndez. Pero trala morte dos seus avós e realizadas as partillas, os foreiros non quixeron pagar máis e iniciouse un preito que en 1642 saíu a favor de ditos foreiros pero que máis adiante en 1672 Juan Reimóndez, fillo de Esteban, retomou de novo (RAG 10915/40).

Coñecía a Blas de Outeiro, cura de Oca e fundador da capela de Nosa Señora da Presentación, que lle prestou 32 ducados e lle deixou en prenda tres telas.

O 26 de maio de 1649 fíxolle foro dunha casa e leiras anexas en Golmados (Arnois) a Sebastian da Silva e a súa muller María Fernández de la Iglesia (ACS), da *casa de Silva* en Arnois. Precisamente cando Esteban Reimóndez casou de novo, fíxoo cunha irmá de dita María, *Ana Fernández de la Iglesia*, natural de Escuadro, e tamén irmá de Juan, veciño de Moalde.

Tomou posesión do vínculo de Oca como patrón segundo algunhas testemuñas, como Francisco de Cortes veciño de Loimil, ou como titor do fillo, segundo Clemente de Leira. E chegou a facer testamento o 28 de xaneiro de 1655 ante testemuñas e en man do vicerreitor de Oca, Juan de Castro e Arce, aínda que era a súa intención facelo ante escribán. Logo o 21 de febreiro *Ana Fernández de la Iglesia*, a súa segunda muller, e seu irmán Juan xunto con algunhas testemuñas levaron a escritura ante o xuíz e ante o escribán Lucas Casal.

No testamento (RAG 3409/22) deixou como cumpridores a Sebastián da Silva e Juan Fernández de la Iglesia. Manda ser enterrado na súa capela de Castrotión e despois dos legados píos pola

11 FERRO, L.-BÉRTOLO, J.M. "Los Leira en Correáns y Parada (A Estrada)", *Rev. Estudios de genealogía, heráldica y nobiliaria de Galicia*, 2011.

súa alma, recoñece diversas débedas e deixa como herdeiros aos seus sete fillos que nomea.

“Y por quanto mi padre me ha nombrado patron de la dicha capilla por delante Rodrigo Dasilva hescribano defunto que fue, de la qual hasta ahora fui el patron, *nombro a Bartolome mi ijo de la segunda mujer* que agora tengo *por tal patron* por su vida o cuando fuere su voluntad de nombrar otro. Iten mando a Antonio Reimondez mi ijo el lugar de Lagartones...”.

Morreu o 30 de xaneiro de 1655. Trala súa morte, Ana como titora de Bartolomé, chegou a tomar posesión do vínculo o 20 de marzo de 1655, pero Antonio, o primoxénito do primeiro matrimonio de Esteban, preiteou con ela por isto. E aínda que na escritura da fundación se dicía que o patrón tiña facultade para nomear a seu sucesor, finalmente quedou en mans de Antonio, pois este fixo desaparecer do preito¹² (RAC 3409/10) a escritura de dote do seu pai. Esa escritura ante Rodrigo Dasilva contiña unha cláusula pola que Juan Vázquez Paseiro, cando ía casar de segundas seu fillo Esteban, nomeaba como patrón ao primeiro fillo que nacera dese matrimonio. O orixinal da escritura estaba en mans de Clemente Rodríguez Daleira, pois quedara con todas as escrituras de Rodrigo Dasilva, pero cando morreu, un fillo de Clemente, chamado Francisco, colleuna e deulla a seu curmán Antonio Reimóndez que a fixo desaparecer.

Dita Ana Fernández cando quedou viúva casou co veciño de Loimil *Tomás de Arce* e faleceu sobre 1682.

Froito de Esteban e Juana Rodríguez Daleira, a súa primeira muller, foron:

1. ANTONIO REIMÓNDEZ FIGUEROA, (*que segue*)
2. *Juan Reimóndez Figueroa e Castro*, a quen a súa avoa María deixou no testamento rendas que tiña que pagar un veciño de San Estevo de Lagartóns.

Foi avogado da Real Audiencia de A Coruña, onde residía, e casou con *Antonia Losada Villaverde*, filla do avogado Andrés Gómez Villaverde e de Jacinta Losada e Fraga, neta por vía paterna de Bartolomé Gómez Villaverde e de María Rodríguez (ou García)

12 No preito vese que faltan dúas páxinas xa que están numeradas.

Paseiro¹³, veciños de Elviña (A Coruña) e por vía materna de Diego García e de María Rodríguez Losada, veciños de Almeiras (A Coruña).

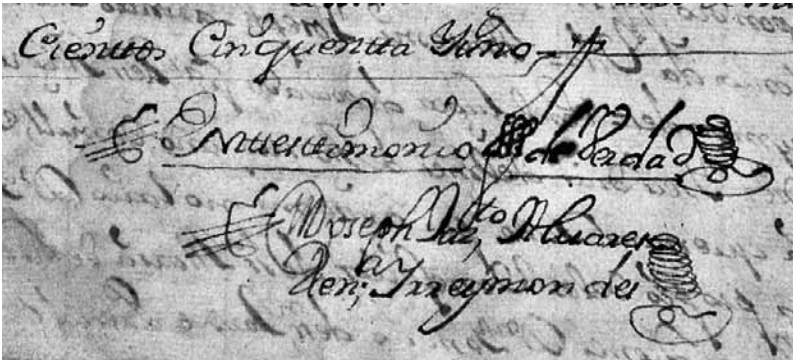
Melloraron a seu fillo Jacinto o 17 de xuño de 1696 con quince propiedades en Almeiras, Fonteculler, "Azeñas Dama" (sic) e Alvedro, e outorgaron testamento o 10 de setembro de 1704 ante Bernardo García Cortés (RAG. 20620/17). Vivían en A Coruña na rúa Príncipe, na parroquia de Santiago, sen embargo como tiñan casa e posesións en Almeiras non lles importaba ser enterrados nesta parroquia. De feito, deixan fundado un vínculo a favor de seus fillos solteiros Mateo e Juana, con gravame de doce misas a dicir en Almeiras e coa obriga de que os sucesores engadisen a dito vínculo as lexítimas e un terzo dos seus bens.

Juan foi sepultado en A Coruña o 8 de xullo de 1705 e Antonia, se ben finou en Almeiras, foi sepultada na capela da Orde Terceira de San Francisco en A Coruña o 12 de xullo de 1710. En 1732 fíxose a partilla dos seus bens entre os fillos.

Foron pais de varios fillos, algúns bautizados na parroquia coruñesa de Santiago:

- A. *Jacinto Antonio*, bautizado 6 de abril de 1662, estudou no colexio de San Clemente en Santiago e despois no de Santiago o Maior en Salamanca. Chegou a ser cóengo lectoral en Burgos.
- B. *Andrea Antonia*, bautizada o 4 de xuño de 1663, casou con *Andrés Álvarez de Neira*, avogado, fillo de Pedro Álvarez de Neira e de Antonia de Neira Vaamonde, tras ter sido dotada o 5 de xullo de 1688 con 1.500 ducados en bens raíces e tendo por testemuña a seu irmán Jacinto Antonio Reimóndez, cóengo doutoral de Burgos. Foron veciños de Lugo. En 1689 tomaron un censo de 200 ducados de Juan Bermúdez de Castro, cabaleiro da orde de Santiago, da casa de San Paio de Figueroa. Cando quedou viúva, o seu tío Francisco, cura de Vinseiro, en outubro de 1703 pro-

13 María García Paseiro tivo tamén unha filla chamada María que casou co capitán Pose Bermúdez, irmán de Manuela, fundadora da capela de N^o Sra. da Estrela. Por outra banda dita María García Paseiro casou de segundas con Pedro Sánchez Pulleiro, tendo por filla a María que casou con Alonso Rodríguez, os pais de Juan Antonio Sánchez Pulleiro, cura de Paleo e Crendes, fundador dun vínculo en 1708 nomeando como patrón en primeiro lugar a Rosalía Álvarez de Neira, neta de Juan Reimóndez Figueroa.

Sinatura de Jose Jacinto Álvarez de Neira e Reimóndez.

meteulle pagar os réditos, que levaba varios anos sen pagar, e o principal. Ao morrer Francisco debían ser os seus sucesores quen debían facerse cargo desa débeda, pero seu tío Bartolomé e o seu curmán Francisco dixeron que a escritura que presentaba era dubidosa e negáronse a pagar. De aí o preito contra eles que moveu Andrea (RAG 22289/6). En 1704 estaba como monxa no convento de Belvís.

Tiveron a:

- a. *José Jacinto Álvarez de Neira e Reimondez*, que foi notario actuando como tal, por exemplo, cando se bendiciu a capela de Nosa Señora da Paz en Pousada (Curantes). Foi mellorado pola súa nai cuns bens vinculados –entre eles os da fundación de capela Nª Sra. da Estrela na colexiata coruñesa realizada por Manuela Pose Bermúdez de Castro– coa condición de que vivise en Lugo. Casou con *Rosa Rubio* e foron os pais de:
 - *José Bernardo Álvarez de Neira*, clérigo de menores e capelán da colexiata coruñesa, que en 1754 litigou en nome do seu pai polo vínculo deixado por Juan Antonio Sánchez Pulleiro, e en 1775 pediu ser o sucesor da fundación de Castrotión, alegando que era varón e polo tanto que non debía responderlle a Mª Manuela, a súa curmá.
 - *Manuel*, nacido sobre 1727, viviu en Calvelos na parroquia de Sayar. Trala morte do seu irmán José, herdou o vínculo fundado polo seu parente Juan Antonio Sánchez Pulleiro, con

bens en A Coruña, Bergantiños, Lubre e outras partes. Fixo testamento 18 de maio de 1805 ante Rafael Abal y Pita, escribán de Vilagarcía, e faleceu en Saiar o 28 de xullo de 1809. Deixoulle o vínculo á súa parente Mª Manuela Neira Infanzón, aínda que seu irmán Juan lle puxo un preito (RAG 12736/32) porque dicía que lle correspondía a el por ser varón e porque Manuel llo deixara por doazón entre vivos ante Francisco A. González Abal o 20 de xuño de 1789. O preito (1807-1810) absolveu a Juan.

- b. *Rosalía Figueroa*, que casou co procurador Juan Varela Figueroa, veciño de Santiago, sen sucesión, e tamén –antes ou despois– con Tomás Andiano.

Como primeira chamada ao vínculo fundado en 1698 por Juan Antonio Sánchez Pulleiro, tomou posesión del en 1719. Logo ao morrer pasou a mans doutros parentes e logo en mans do seu irmán José Jacinto, e trala súa morte no seu fillo José Bernardo e ao morrer este a seu irmán Manuel, veciño de Saiar.

- c. *Antonio Jacinto*, bautizado o 22 de xuño de 1664, tendo por padriños a Francisco Moscoso e Mª Jacinta Losada, a súa muller.
- d. *Esteban Francisco*, bautizado o 27 de maio de 1665, foi relixioso agostiño e renunciou ante o escribán Juan Abad ás lexítimas a favor da súa irmá Juana.
- e. *María Paula*, bautizada o 8 de setembro de 1677. Debeu morrer nova xa que posteriormente non figura.
- f. *Mateo Antonio*, bautizado o 29 de setembro de 1669, avogado da Real Audiencia, morreu solteiro. Seus pais deixáronlle dúas casas en A Coruña, unha viña en Riazor e outros bens, pero trala morte de seus pais xunto coa súa irmá Juana fixo partilla dos bens dos seus pais en 1732 sen ter en conta que moitos estaban vinculados e vendendo moitos deles en 1733. De aí que en a partir de 1768 se iniciou un preito (RAG 20620/17) para que se declarasen nulas tais partillas. Por iso en 1774 mandouse facer unhas dilixencias que non se levaron a cabo e en 1805 pediuse a súa prosecución.
- g. *Juana*, que faleceu celibata. Mellorada polos seus pais con diversos bens como unha casa en A Coruña e outra en Ombre

(Almeiras), tamén lle deixaron diversas imaxes relixiosas que había na casa.

- H. *María Lorenza*, bautizada o 16 de agosto de 1672. Debeu morrer nova xa que posteriormente non figura.
- I. O capitán *Constantino Jacobo Diego Reimóndez Figueroa*, bautizado o 1 de outubro de 1675, quen para aprobar a súa fidalguía e sendo soldado na Compañía de D. Ignacio Vázquez Torreiro no presidio de A Coruña aportou informacións xenealóxicas o 25 de agosto de 1704 (Arquivo Municipal de A Coruña e RAG 13820/1). Casou en Tui con *Catalina de la Barrera Castrillón e Navia*, filla de Andrés de la Barrera, natural da provincia de Mondoñedo, e foron veciños de Tui. Tiveron a:
- a. Mª *Manuela Reimóndez de la Barrera*, que viviu na rúa compostelá do Pombal e tamén en A Coruña. Demandou o morgado da fundación de Castrotión en 1758 e o 3 de abril de 1772 unha compensación por alimentos a Benito González, que foi quen o herdou. Pero trala morte de Benito ao ano seguinte e a pesar dos moitos que optaban á sucesión, foi ela quen conseguiu quedar cos bens de vínculo dos que toma posesión en 1781.

Claro que Mª Manuela na escritura de dote da súa irmá Catalina ante o escribán compostelán Andrés Antonio de Cernadas fixera doazón de todos os seus bens e dereitos reservándose o usufruto, que logo referendou en Betanzos o 18 de xuño de 1759 ante Francisco Antonio de Fraga (RAG. 20620/17). Os vínculos aos que tiña dereito eran: o vínculo e morgado fundado polo seu tío e presbítero Juan Antonio Sánchez Pulleiro, o padroado na colexiata coruñesa fundado pola súa tía Manuela Pose Bermúdez de Castro, o vínculo e morgado fundado pola súa tía-avoa Josefa Losada Villaverde, a mellora vinculada coas agregacións feitas polos seus avós o licenciado Juan Reimóndez de Figueroa e a súa muller Antonia Losada, os bens que lle correspondían en Tui pola súa nai e en Mondoñedo (casa dos Barreras) polo seu avó materno Andrés de la Barrera, así como o morgado e vínculo fundado en Castrotión por Bartolomé Reimóndez, que nese momento tiña o seu curmán Benito Gómez Reimóndez.

Sinatura de José Neira Infanzón.

- b. *Catalina Reimóndez de la Barrera*, a quen a súa irmá Manuela cedeu os seus bens e dereitos, e que casou en 1754 con *José de Neira Infanzón e Riomol*, oficial provincial do rexemento de Infantería de Betanzos, que faleceu en 1772-73.

Bautizaron en San Xurxo de A Coruña a seu fillo primoxénito o 15 de abril de 1765, tendo por padriños a Juan Antonio Ozores, conde de Priegue, e a súa filla primoxénita Juana Ozores Ponce de León. Puxéronlle por nome *Juan Antonio de Neira Infanzón e Reimondex*, e será o sucesor no vínculo de Castrotión. Tiveron cinco fillas máis (como veremos máis adiante).

- c. *Andrés*. Faleceu, como os seus seguintes irmáns, antes de 1758.
 d. *Felipe*.

e. *Jacinto*.

(ver esquema ao final do artigo).

3. *Francisco Reimóndez*, o terceiro dos fillos de Esteban e Juana Rodríguez de Leira, foi cura en Lagartóns e en Santa Cristina de Vinseiro. En 1693 redimiu un censo que fixera a seus bisavós don Melchor Mosquera. Cando os seus irmáns Antonio e Bartolomé tiveron o preito polo vínculo, Francisco recoñeceu que o seu avó fixera unha escritura a favor do primeiro neto que tivera Esteban do seu matrimonio con Ana Fernández.

O 29 de xullo de 1662 os tres irmáns Juan, Antonio e Francisco chegaron a unha concordia para repartir os bens dotais da súa nai e polos bens da súa avoa Catalina Méndez.

Outorgou testamento o 10 de setembro de 1707 ante Pedro Rodríguez da Fraga (RAG 20107/30). Deixaba como herdeiros a seu

medio irmán Bartolomé e a seus sobriños Francisco e Pedro, fillos de Bartolomé, do xeito seguinte: a Bartolomé déixalle a lexítima e $2/3$ partes dos seus bens e a seu sobriño Francisco a outra terceira parte, a condición de que lle han dar 300 ducados a seu outro sobriño Pedro, para que se faga escribán ou tome o estado que lle pareza. Pero que trala morte de Bartolomé os seus bens raíces han de andar todos xuntos facendo vínculo dos seus bens e deixándolle a seu irmán Bartolomé con facultade para elixir sucesor –que o fixo no seu propio fillo Bernardo–. Tamén lle deixou un legado de 50 ducados a cada unha das súas sobriñas Silvestra e Francisca, fillas do seu irmán Antonio. E á súa irmá Estéfana, outros 50 ducados. E tamén di que lle prestou 200 reais a D. Tomás Andiano, marido da súa sobriña Rosalía Reimóndez, pero que llos perdoa. Pediu ser enterrado na igrexa de Vinseiro.

4. *Estéfana* ou *Esteva*, muller de *Silvestre da Torre*, veciños de Lagartóns, onde tiveron varios fillos:
 - a. *María Andrea*, bautizada o 10 de febreiro de 1680.
 - b. *Bartolomé*, bautizado o 26 de maio de 1684.
 - c. *Alexos*, bautizado o 17 de xullo de 1685.
 - d. *María Josefa*, bautizada o 25 de marzo de 1688 tendo por padriños a seus tíos Bartolomé e María de Lis. Seguramente é ela a que aparece como *María* cando casou o 19 de febreiro de 1708 con Pascual Coto das Penas.

Fillo de Esteban e *Ana Fernández de la Iglesia*, a súa segunda muller, foron:

5. *Bartolomé Reimóndez Figueroa*, Naceu en Oca sobre 1646 (RAG 3855/97). Trala morte de seu pai, confesa que estaba servindo en Santiago na casa dun cóengo e na casa dun doutor para dicir que era pobre ao non poder acceder ao morgado que lle correspondía. Por este motivo tivo un preito (RAG 3409/22) contra seu irmán Antonio. O preito comezou en 1655 pero logo estivo parado entre 1662-68, e nese tempo o seu irmán Antonio fixo desaparecer a escritura do seu avó en que nomeaba patrón a Bartolomé, polo que este pediu ao arcebispado en 1669 unha pauliña para que se tomase declaración sobre dita escritura. E aínda que as testemuñas falaron a favor de Bartolomé, non conseguiu nada.

E así o 20 de abril de 1670 vendo que o resultado era incerto chegou a unha concordia con Antonio ante o escribán Alberto Martínez de la Gándara (RAG 13820/1), polo que Antonio quedaba co vínculo e el, ademais da lexítima, quedaba cos diversos bens libres, como unha casa xunto á fonte de Castrotión, uns prados, rendas en Cernadela e Moreira por 6,5 fanegas de pan e 200 ducados en diñeiro, aínda que coa obriga de pagar oito misas na parroquia.

Herdou do seu irmán Francisco, pois este estaba a mal co seu irmán Antonio, por mor dunhas rendas e porque a súa cuñada Catalina mallou a paus á criada de Francisco.

Bartolomé era escribán en Vinseiro –consérvanse algúns dos seus protocolos no Arquivo Histórico de Pontevedra– pero veciño de Lagartóns e patrón da capela do Santo Nome de Xesús dentro da igrexa de Cereixo (¿Fundada polo seu irmán Francisco?). Casou con *María de Lis Castroverde*, irmán do capitán e presbítero Carlos de Lis.

O matrimonio fixo testamento conxunto ante Juan Ambrosio Montenegro, escribán de S.M e veciño de San Paio de Figueroa.

As honras fúnebres de Bartolomé celebráronse o 9 de xullo de 1723 asistindo 26 sacerdotes e aportándose a ofrenda habitual nestes casos, é dicir, unha fanega de pan e un canado de viño. A súa muller María de Lis foi sepultada no coro da igrexa o 30 de xuño de 1725 cunha idade aproximada, segundo o párroco, de 70 anos. Tiveron unha prole numerosa pero dada a grande mortalidade que había entón, cando morreu María quedaban nove dos seus fillos:

- a. *María Jacinta Reimóndez Figueroa*, que foi confirmada o 19 de novembro de 1688 e que casou o 7 de febreiro de 1706 con *Antonio Bermúdez de la Peña*, fillo de Blas de la Peña e Inés Bermúdez, e viúvo de Mariana Pulleiro Rodríguez de Leira. (AHUS Fco. Nodar 1723). Foron pais de:
 - *Domingo Bermúdez Reimóndez*.
 - *Bartolomé Bermúdez de la Peña*, bautizado o 4 de febreiro de 1711 tendo por madriña á súa avoa materna. Foi veciño de Vis de Baixetes (Vinsreiro) e fixo as velacións matrimoniais o 11

de febreiro de 1725 con Feliciano Martínez de Barcia, veciña de San Xiao de Guimarei. Foron pais de *Andrés* e de *Carlos Bermúdez de la Peña*, natural de Vinseiro, que casou con María Rodríguez, de San Felix de Solovio. Estes tiveron a *Alberto, José e Andrés*, bautizados en Sar. Tanto José como Carlos combateron con motivo da guerra de Gran Bretaña en 1762 alistándose como fidalgos ao mando de D. Teodoro Llorente, marqués de Astariz.

- b. *Juan Antonio Bernardo*, bautizado o 14 de novembro de 1680 tendo por padriños a Juan Bermúdez de Castro (*casa grande dos Bermúdez de Castro*) e a Catalina de la Puebla Susabila (*pazo de Correáns*). Morreu de neno.
- c. *Juan Antonio Bernardo*, bautizado 21 de setembro de 1682, tendo como padriños aos mesmos que seu irmán. Confirmado en 1688, faleceu pouco despois.
- d. *Carlos Isidro*, bautizado o 17 de outubro de 1684 tendo por padriños ao presbítero Carlos de Lis e a María Núñez de Castro, a muller de Antonio Castrigo.
- e. *Juana Antonia Reimóndez*, bautizada polo seu tío e abade de Vinseiro Francisco Reimóndez o 27 de xuño de 1686. Casou con *Antonio Arias Somoza*, e foron veciños do lugar da Corruxeira en Callobre.
Logo Antonio, viúvo de Juana, recibiu as bendicións da Igrexa o 10 de xullo de 1737 para casar con Ana María Paseiro, filla de Santiago Paseiro e de Ignacia de Cortes, todos veciños de Callobre. Foron dispensados das proclamas pois un irmán da noiva, don Ambrosio Paseiro, era cóengo na colexiata de Iria. E o dous de abril de 1740 Ana María Paseiro, que xa estaba viúva, casou co veciño do bispado de Lugo Juan González Crespo.
- f. *José Pelayo Tomás*, bautizado o 6 de xullo de 1689, tendo por padriños ao cura de Vinseiro Teodoro Rodríguez de Leira (*pazo de Correáns*) e a Tomasa Sangro Armesto (*casa grande dos Bermúdez de Castro*). Morreu de neno.
- g. *Tomasa Reimóndez Lis*, bautizada o 6 de xaneiro de 1692 tendo por padriños ao presbítero Juan de Ribera e a Tomasa Sangro, casou o 26 de febreiro de 1713 con Andrés Fernández de Es-

pinosa –ou *Espinosa Varela Taboada* que é como asina el– veciño do lugar de Negreiros en San Mamede de Castro e fillo de Andrés Fernández Espinosa e de Catalina Varela Taboada.

- h. Mª *Manuela Antonia Reimóndez Lis*, bautizada o 28 de outubro de 1693 tendo por padriño a Antonio Mariño de Lobera, cura de Guimarei, foi unida en matrimonio en Lagartóns por Francisco Reimóndez, cura de Vieite, o 7 de setembro de 1716 con *Alonso Piñeiro Reigosa*, fillo de Manuel Piñeiro e de Ana Eugenia de Reigosa, veciños de Piñeiro en Santa Mariña de Ribeira. Tiveron numerosa prole pero morreron de nenos: *Juan Antonio Baltasar* (bautizado o 8/1/1718), *Juan* (29/12/1718), *Juana Isabel* (21/11/1721), *Juan Antonio Micael* (8/5/1722) e *Francisca María* (26/9/1723). Os que chegaron á idade adulta foron:
- *Manuel Antonio Piñeiro Reimóndez*, o vinculeiro, bautizado 4 de febreiro de 1726 e que casou o 24 de xuño de 1747 con *Jacinta Gómez de Castro*, do *pazo de Xerliz*. En 1756 tivo un preito con súa nai polos bens do morgado. Foi acusado de maltratala e de botala da casa (RAG 14283/34).
 - *Andrea Piñeiro Reimóndez*.
 - *María Antonia Piñeiro Reimóndez*, bautizada o 18 de decembro de 1729, que xunto con Clara e Eugenia traballaban de criadas en casa do avogado Francisco Santiso, veciño de Ribeira.
 - *Clara Piñeiro Reimóndez*.
 - *Eugenia Antonia Piñeiro Reimóndez*, bautizada o 10 de decembro de 1731 tendo por padriño a Francisco Reimóndez, vicario de Santeles. Foi dotada ante Plácido Vallexo Castro (RAG. Protocolos) o 9 de outubro de 1764 para casar con Pedro Andrade Freire, viúvo de Mª Antonia Martínez.
 - *Rosendo Piñeiro Reimóndez*, bautizado un día de outubro de 1736 e que de rapaz marchou a Santiago onde traballaba de paxe para pagarse os estudos.
- i. *Rafaela Francisca María Reimóndez Lis*, bautizada o 6 de xuño de 1695, tendo por padriño ao abade de Vinseiro Francisco Reimóndez Figueroa.
- j. *María Antonia Ángela Josefa Reimóndez Lis*, que naceu en 1697 e casou en Lagartóns o 9 de febreiro de 1722 con Antonio Louzao

Otero, veciño de San Miguel de Castro e fillo de Francisco e Dominga. Viviron no lugar de Prado en San Miguel de Castro, tendo a:

- *Francisco Louzao Reimóndez*, bautizado o 23 de marzo de 1722.
 - *Jacinta Mª Luisa Louzao Reimóndez*, bautizada o 6 de abril de 1723.
 - *Juliana Dominga María*, bautizada o 9 e xaneiro de 1725.
 - *Ignacio Antonio Louzao Reimóndez*, bautizado o 6 de xuño de 1727, casou con Josefa Castro e tivo por fillo a Juan José, bautizado en S. Miguel de Castro o 20 de abril de 1755.
 - *Juana Louzao Reimóndez*, bautizada o 7 de decembro de 1729, tendo por padriños a seus tíos Antonio Arias Somoza e a Juana Reimóndez..
 - *Juan Antonio Louzao Reimóndez*, bautizado o 9 de marzo de 1732.
 - *Mª Manuela Louzao Reimóndez*, bautizada o 27 de agosto de 1735.
 - *Andrés Antonio Louzao Reimóndez*, bautizado o 23 de marzo de 1739.
- k. *Francisco Antonio Reimóndez*, presbítero e veciño de Callobre en 1713, foi cura de Santeles e en 1725 era vicario de Lagartóns.
- l. *Micaela Reimóndez*, casou con Juan Álvarez de la Cruz e Rivera, viúvo de Rosa Méndez Araújo, veciño de San Adrián de Vieite (Leiro. Ourense), fillo de Blas e Helena Mosquera. Foi veciña de Vieite, como seu irmán Bernardo.
- m. *Bernardo Reimóndez Lis*, que en 1713 era o xuíz do coto de Viso. Tivo preito co seu sobriño Pedro, fillo de Pedro Francisco Reimóndez por unhas rendas que pertencían a dito vínculo, pois seu pai llas dera en dote –sen poder facelo por ser de vínculo– a seu irmán Pedro (RAG 3067/99).
De solteiro tivo en Lagartóns unha filla de Juana Martiza á que chamaron *Manuela* e que casou o 28 de setembro de 1744 con Antonio Moreiras Ribera. Foi dotado o 13 de marzo de 1717 ante o escribán Miguel Salgado Araújo (RAG 20107/30) polo seu pai cos bens do vínculo que fixera seu irmán cura Francisco ademais da casa de Batalla en Lagartóns e outros bens para casar con *Juana de Prado*

e *Ulloa*, sobriña de don Toribio Francisco de Prado e *Ulloa*, cura de San Adrián de Vieite, que a dotou con 1.000 ducados e outros bens, tomando posesión de ditos bens en agosto de 1729 ante o escribán Andrés de Soto, trala morte de seu pai. Os bens estaban en Vieite, Vinseiro, Cereixo, San Miguel de Cora e rendas en Lagartóns, Morreira, Olives, etc. Viviu en Erbedo (Vieite) e tivo descendencia lexítima. En Lagartóns naceron dous dos seus fillos:

- *Bartolomé Antonio Reimóndez*, bautizado o 6 de novembro de 1718.
 - *María Francisca Reimóndez*, bautizada o 26 de xuño de 1726.
- n. *Pedro Francisco Reimóndez Lis*, que estando solteiro tivo de María de Castro, tamén solteira, a Pascua Reimóndez, que casou o 2 de novembro de 1732 con Isidro de Barro. Foi dotado o 29 de outubro de 1708 para casar con *Dominga Rozados*, filla de Francisco e de Dominga Tato de Abollo, veciños de Duasigrexas (Forcarei) ante o escribán Simón de Rozados, veciño de Acibeiro. Pedro recibiu en dote vestidos, unha cama e todo o anexo, unhas rendas de 6 fanegas de centeo en Escuadro, Siador, Moalde e Godoi (Vinsreiro) e 13 moios de viño tinto e dous de branco no lugar de Vieite (Leiro). Logo, viúvo, casou outra vez.

Do primeiro matrimonio tivo a *Pedro Reimóndez* que casou en Escuadro o 8 de decembro de 1732 con María Pereiras Fernández, filla de Domingo e Alberta, sendo cura de Escuadro o irmán de María don Antonio Pereiras Fernández. Dito Pedro preiteou (RAC 3067/99) co seu tío Bernardo por unhas rendas.

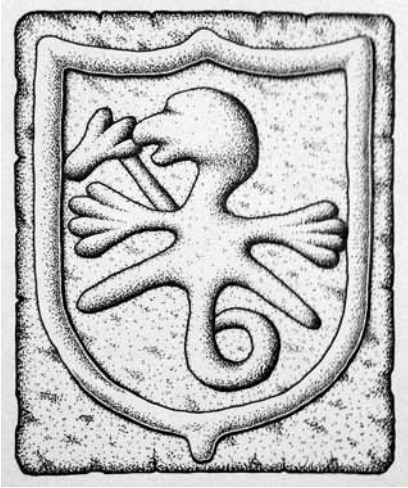
Un descendente chamado Ramón Otero Reimóndez foi cura e capelán na colexiata coruñesa das capelas de N^a Sra da Estrela e San Xosé, fundadas pola súa parente Manuela Pose Bermúdez, ata que ascendeu en 1804 a un beneficio "*que le condonó el caballero de España de esta ciudad*".

- ñ. *Antonio Reimóndez Lis*, veciño de Godoi, casado, con Manuela Vasadre?, e pai de Leonarda.
6. *Andrés Reimóndez Figueroa e Fernández de la Iglesia*, ordenouse clérigo a título da capela de Castrotión. En 1725 como era vello designou ante Francisco Nodar a seu sobriño Ignacio para cumprir as misas.

7. *Estevo Reimóndez Figueroa*.
8. *Domingo Reimóndez Figueroa*. Era soldado de infantaría en 1707 (segundo o testamento do seu medio-irmán Francisco) e casou con *Inés de Borraxeiros*, sendo veciños de Vinseiro, no lugar de Godoi, nunha casa e terras anexas que lle deixou como usufruario o seu medio irmán Francisco. Logo aparecen en Escuadro, onde casou o seu fillo *Antonio Reimóndez* o 11 de marzo de 1728 con Ana Gómez Outeiro, filla de Benito e María. Tamén tiveron por fillos a *Juliana*, que faleceu en 1772, outra que casou con Francisco Rei, e *José*.

Antonio Reimóndez Figueroa. Era o primoxénito e cando morreu seu pai disputou contra seu irmán Bartolomé polo morgado e vínculo de Castrotión. En Xuño de 1655 Clemente Leira presentou a filiación de Antonio e os papeis do morgado (testamento de Bartolomé Reimondez). Finalmente, tralo preito e concordia á que chegaron, o 16 de abril de 1670 Antonio pediu tomar posesión de todos os bens vinculados, cousa que fixo o 16 de maio de 1671.

Poucos meses despois entraron en disputa varios veciños por diversas herdades. Así por exemplo, Gabriel de Brey, que pagaba de rendas trinta e tres fanegas de centeo aos irmáns Benito Vázquez, Fernando e Antonio Cancela, presbítero, polos lugares de Outeiro e Avelaira, que eran de directo dominio de Bartolomé Reimóndez o vello e que o seu neto Juan Vázquez llas vendera a Blas de Otero, polo que xa non pertencían á capela de Castrotión, senón á de N. Sra da Presentación. Agora ben, se eran de vínculo a súa venda sería nula en dereito. Preséntase entón a escritura de foro feita ante Andrés López que Juan Vázquez Reimóndez lle fixo a Blas de Outeiro en setembro de 1611 da metade de ditos lugares que ata entón foran aforados por Bartolomé Reimóndez, o seu avó, en 1575 a Juan Martínez Douteiro, veciño de Loimil. Pola metade do lugar de Outeiro debía pagar doce fanegas de pan e un par de capóns, e recibírase vinte e catro ducados polo traspaso. Pero en maio do mesmo ano xa fixeran os mesmos suxeitos outro traspaso dun muíño “*que ba debaxo del lugar de Outeiro para la fortaleza de la Barrera*”, xunto con outros muíños e herdades. E tamén se presentan outras escrituras de foro que completan o conxunto

Escudo dos Reimóndez. Debuxo de Javier García Gómez.

que se reclama. E aínda que saíu a favor de Antonio Reimóndez, o preito continuaba en 1826, agora entre os seus sucesores, Ambrosio Cancela e Juan de Neira Infanzón, que di que esas propiedades son súas de directo dominio, polo que se lle deben restituír.

Casou con *Catalina de Silva*, da *casa de Silva* (Arnois)¹⁴, bautizada 7 de outubro de 1637, filla de Sebastián de Silva e de María Fernández de la Iglesia.

Antonio fixo testamento o 23 de decembro de 1710 ante Antonio de Casal aos 85 anos. Nel nomeou a seu fillo Ignacio como administrador dos

bens pois el estaba vello e seu fillo primoxénito Sebastián estaba falto de ouvido e tiña outras enfermidades, e como sucesor a dito Sebastián. Nomeou como testamentario a Francisco Fernández de Silva, secretario do Santo Oficio, e a seu irmán Andrés da casa de Silva en Arnois, así como a Ignacio Antonio Reimóndez, seu fillo. Enumera a seus fillos, que deixa como herdeiros, Sebastián, Ignacio Antonio, Bartolomé, Silvestra e Francisca, sen embargo tiña dous fillos máis, de aí que máis adiante nun preito para facer as partillas alegouse isto. Tamén cita a Mª Antonia a quen manda que devolva os bens que levara de máis e os sume ao montón para repartir.

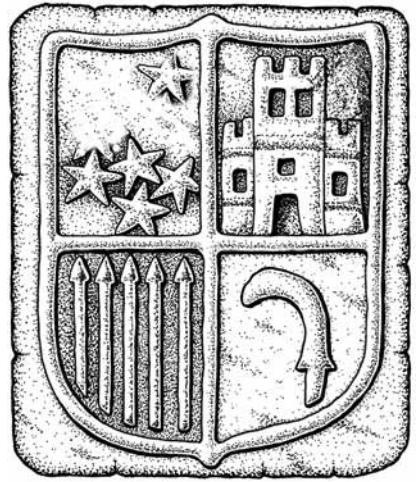
Tiveron por fillos a:

1. SEBASTIÁN REIMÓNDEZ FIGUEROA, (*que segue*)
2. *Ángela María Reimóndez Figueroa e Silva*, que nacida en Quiñones, tivo un fillo de solteira con *Juan de Gayoso Mendoza*, do pazo de Oca, nacido en Ourense o 16 de maio de 1633, que estaba casado e daquela con tes fillos, un deles nacido un mes antes. Ángela foi enterrada o 30 de agosto de 1673 na capela de

14 BÉRTOLO, J.-FERRO, L., "Casa de Silva. Arnois" o.c.

Castrotión, que era dos seus pais. O neno foi bautizado en San Estevo de Oca co nome de *José* o 16 de agosto de 1673 e chegou a ser cabaleiro de Calatrava en xaneiro de 1718 trala lexitimación do papa Pío XI (AHN). A José Gayoso Reimóndez é atribuído un dos escudos que se atopaban na casa de Castrotión, como xa dixemos.

3. Mª *Antonia Reimóndez Figueroa e Silva*, bautizada en Oca o 20 de xaneiro de 1669 polo abade don Francisco Reimóndez e sendo padriño o seu avó Sebastián e a súa

Escudo de Castrotión. Debuxo de Javier García Gómez.

irmá *Ángela María*. Foi dotada en 1691 ante Andrés de Nodar (AHP. 1734bis) para casar con *Diego González de Villar*, fillo de Ciprián González, veciño de Sar (Santiago). Ciprián prestoulle a seu consogro unhas cantidades de diñeiro, que logo Diego reclamou a seu sogro, pero este se ben recoñeceu a débeda e pagou, logo demandou a seu xenro (RAG 5741/38).

Foron pais de *Benito González Reimóndez*, que herdou o morgado de Castrotión despois dos seus tíos Sebastián e Ignacio, pois os demais tíos e tías morreran antes e sen sucesión.

4. *Silvestra Reimóndez Figueroa e Silva*, bautizada o 16 de novembro de 1670, Vivía solteira en Castrotión co seu irmán Sebastián. Sen sucesión.
5. *Ignacio Antonio Reimóndez Figueroa e Silva*, bautizado o 6 de febreiro de 1675. Foi avogado e logo cura. O seu tío cura Andrés Reimóndez, ordenado a título de Castrotión, como estaba vello deixoulle o posto en 1725.

Seu pai di no estamento que estivo dez anos co seu tío Francisco Fernández de Silva, de quen herdou unha arca, vestidos, libros e dous becerros.

Preiteou contra seu irmán Sebastián polo morgado e aínda que perdeu, Sebastián nomeouno sucesor seu. Por iso foi patrón do morgado desde 1734, cando morreu Sebastián, ata a súa morte o 10 de maio de 1758. Outorgou testamento ante Pedro Antonio Barreiro, veciño de Camanzo, o 18 de febreiro de 1758 e un codicilo o 16 de abril de dito ano que non firma por estar "*faltoso de vista*" (RAG 13820/1).

6. *Francisca Reimóndez Figueroa e Silva*, bautizada o 1 de agosto de 1677, casou co procurador compostelán das Audiencias Arcebis-pais Manuel López Pacheco, a quen seu cuñado Sebastián deixa como testamentario. Non tiveron descendencia.
7. *Bartolomé Reimóndez Figueroa e Silva*. Veciño de Oca. Sen sucesión
8. *Juan Reimóndez Figueroa e Silva*. Faleceu sen sucesión.

Sebastián Reimóndez Figueroa e Silva, que era bastante xordo e, segundo o seu irmán Ignacio, un pouco torpe. Foi por iso que Ignacio, que estaba administrando os bens do morgado, quixo quedar como sucesor, pero Sebastián demandouno e gañou o preito.

Tiña unha criada chamada Francisca Fernández, solteira, da que tivo por filla a *Andrea*, nacida seguramente en S. Martín de Dornelas ou en Gres, que era coñecida pola alcuña de *Andrea Loureiro* (por ter un loureiro á porta da casa) e logo se facía chamar *Andrea Reimóndez*. Cando morreu a súa nai, tiña doce anos e foi acollida na casa de Sebastián onde estivo uns 15 anos ata que casou en Oca o 20 de xullo de 1725 co escribán *Juan Vázquez de Vereá*, veciño de Santiago, fillo de Domingo Vázquez (parroquia de San Miguel) e Rufina Vereá (Sta. M^a do Camiño), e viúvo de Mª Antonia Vidal, sendo testemuña o seu tío Ignacio. Tiveron un fillo chamado *Bartolomé*, bautizado en Oca o 21 de abril de 1726. Logo de viúva casou con *Juan Antonio Freire e Andrade*, veciño de San Mamede de Riba-dulla, con quen tivo a *Andrés José*, nacido en Santa Mariña de Ribeira o 6 de marzo de 1735. Cando casou Andrea o cura escribiu que era filla natural de Sebastián, e unha das testemuñas que asinou a escritura foi o seu tío Ignacio. Por iso a partir da morte de seu pai Sebastián, Andrea vai poñer preito para herdar os bens de vínculo, primeiro contra o seu tío

Ignacio e logo, trala morte deste, contra Benito González e os demais pretendentes (RAG 13820/1), pero sen resultado.

Con mais de 70 anos, Sebastián finou o 1 de marzo de 1734 en Oca, sen deixar outros fillos lexítimos ou naturais. No seu testamento (RAG 13820/1) outorgado en Santiago o 5 de xullo de 1730 ante Bartolomé Fandiño pedía ser enterrado na capela de Castrotión e deixaba a seu irmán Ignacio como sucesor e despois deste a seu sobriño *Benito González Reimóndez (que segue)*, fillo da súa irmá Antonia, incluídos os bens de Arnois que lle pertencían pola súa lexítima materna, e que trala morte de Benito debían agregarse aos bens da fundación. E deixa os seus bens mobles e alfaias á súa irmá Silvestra.

Benito González Reimóndez, cura de Feás (Aranga) no partido de Betanzos, era fillo de Diego González e de Mª Antonia Reimóndez, irmá de Bartolomé.

Trala morte de Ignacio Reimóndez en 1758 tivo un preito pola sucesión na fundación de Castrotión que se resolveu no seu favor. E pouco despois, en 1759, Benito demandou contra os bens libres que puidera deixar o seu tío Ignacio por mor dos estragos nos bens de vínculo, imputables á súa mala administración (RAG 23286/65).

Benito faleceu o 28 de marzo de 1773, e iniciouse un novo preito, pois os que optaban á herdanza eran moitos, se ben quen gañou e tomou posesión dos bens do morgado o 18 de decembro de 1776 foi Mª *Manuela Reimóndez de la Barrera Castrillón* (ou *De la Barrera Reimóndez*, que é como normalmente aparece).

Claro que, como xa vimos, Mª Manuela lle tiña cedido os dereitos ao morgado á súa irmá Catalina, cando casou con José Neira Infanzón, polo que o morgado pasou a *Catalina de la Barrera*, que xa estaba viúva.

Catalina faleceu sobre 1789 en Santiago. Os gastos do seu enterro foron de 651 reais, distribuídos deste xeito: 77 polo hábito de S. Francisco, 44 pola sepultura na Quintana, 22 do enterrador, 78 de estandarte, cera e outros, 20 de campañina pola rúa, 36 dos mozos que a levaron, 8 da señora que a vestiu, 77 da comunidade de San Agustín e campá, outros 77 da comunidade de San Francisco, 160 dos 24 sacerdotes e 34 reais do sancristán de Sar e campá.

Os fillos de *José Neira Infanzón* e *Catalina de la Barrera Reimóndez* foron:

1. *Bárbara Neira Infanzón*, que morreu pouco despois do seu pai, polo que a súa lexítima, situada nunhas herdades en Batalla (Lagartóns) pasou á súa nai *Catalina*, que a vendeu a *Juan Barcala*.
2. *JUAN ANTONIO NEIRA INFANZÓN* (*que segue*)
3. *Manuela Neira Infanzón*, que casou co avogado da Real Audiencia *Diego Blanco de Salinas*, e foron os pais de Mª *Manuela Blanco*.

Disputou en 1807 contra seu irmán *Juan* (RAG 12736/32) polo vínculo fundado por *Juan Antonio Sánchez Pulleiro*, pois dicía que seu parente *Manuel Álvarez Reimóndez* llo deixara a ela en testamento. Faleceu viúva o 1 de maio de 1833.

4. *Josefa Manuela Neira Infanzón*. Sobre 1786 a súa tía *Manuela* e a súa nai *Catalina* deixáronlle unhas rendas de 36 ferrados de pan sinalándoas no lugar de *Outeiro (Oca)* ante *Gregorio Salgado*, pero cando o seu irmán *Juan Antonio* posuíu o vínculo demandou a *Josefa Manuela*, ata chegar a unha concordia en 1790 pola que *Juan A.* lle daría 12 ferrados anuais de centeo por razón de alimentos. Porén en 1792 o marido de *Josefa Manuela*, o escribán *Domingo Antonio Piñeiro*, pediu prestados a seu cuñado *José Antonio* 2.310 reais sinalando para o pago ditas rendas. En 1795 sen embargo *Domingo Eusebio* reclamou ante ao tribunal as rendas sen facer mención á débeda. Finalmente fixeron contas e *Domingo Eusebio* para saldar a súa débeda vendeulle a *Juan Antonio* os dereitos á dita renda o 30 de decembro de 1806 ante *Pedro Antonio Bermúdez de Soto* e *Cisneros*. Pouco despois *Josefa* queda viúva e inicia varios preitos (RAG 12721/6, 13728/32) para cobrar esas rendas e dáselle a razón en 1820, aínda que continuaron preiteando ata 1833 pois *Juan Antonio* negábase a pagar.

Josefa e o seu marido foron veciños de *Santa Mariña de Ribeira*, sendo os proxenitores de *Josefa Piñeiro Neira*, que se uniu en matrimonio co licenciado *Manuel Abad Saavedra*. *Josefa Piñeiro* tivo un preito contra seu curmán *Juan Ribas*, que pretendía que os bens de *Curantes* fosen declarados bens vinculares. (RAG Preitos civís, 47/3)

5. *Margarita Neira Infanzón*, celibata, vivía coa súa nai en Santiago e logo co seu irmán en Oca.
6. *Josefa Antonia Neira Infanzón*, que casou con Pedro Carballo. Pedro estaba destinado en Cádiz en 1801.

Juan Antonio Neira Infanzón naceu o 14 de abril de 1765 e foi bautizado ao día seguinte na parroquia coruñesa de San Xurxo, tendo por padriños a Juan Antonio Ozores, conde de Priegue, e a súa filla primoxénita Juana Ozores Ponce de Leon.

Herdou os bens de vínculo e foi o patrón non só da capela de Castrotión senón tamén da capela de N^a Sra. da Estrela na colexiata coruñesa, fundada por Manuela Pose Bermúdez de Castro.

Como seu pai faleceu sobre 1770 e seus fillos non estaban de acordo como a súa nai rexentaba os bens da familia, en 1800 Juan Antonio e as súas irmás pediron facer a partilla dos bens paternos. Ao facer as partillas chamouse a Juan Barcala, pois Catalina de la Barrera lle vendera os bens pertencentes á súa filla Bárbara defunta, pero non quixo colaborar polo que houbo un preito. Tamén se veu envolto neste preito os irmáns Otero, fillos de Vicente Otero do *Pazo de A Mota*¹⁵, pois este comprara a Juan Antonio uns ben que non eran vinculares en Curantes, e que logo intercambiara con José Recarei, da casa da Nugalla. A disputa continuouna xudicialmente o seu fillo en 1863. (RAG 5979/44)

En 1801 Juan Antonio preiteou co seu veciño Julian Vilar sobre serventía dun camiño do prado da Besada e uso das augas.

Juan mercou en Loimil un anaco de brañal en monte aberto dun dez ou once ferrados de extensión por 1077 reais, co obxecto de construír unha *telleira*, e que fixo a principios de 1820. Pouco despois tivo problemas con algúns veciños que se opoñían.

Juan casou o 16 de decembro de 1784 con *Rosa Otero do Couto*, filla de Alonso e María Antonia, e viviron en Piñeiro. Rosa faleceu de accidente o 24 de decembro de 1841 e Juan, que outorgou testamento ante Manuel Vázquez Taboada, escribán de Ponteulla, foi sepultado o 13 de xaneiro de 1842.

15 BÉRTOLO BALLESTEROS, J.M., "Pazo da Mota", *A Estrada. Miscelánea histórica e cultural*, 2012.

Deles descenderon:

1. *Josefa Andrea de Neira Otero*, nacida en Oca 22 de setembro de 1785, celebrou os seus esponsais o 4 de xaneiro de 1813 con *Manuel Freire Romero*, fillo de Manuel e de Josefa, veciños de Santiago (parroquia de Salomé). En Oca bautizaron a seu fillo *Manuel Freire Neira* o 3 de setembro de 1815.

Josefa, estando viúva de Manuel, foi sepultada o 4 de xullo de 1836 sen outorgar testamento xa que di o cura que "*nada deja dispuesto ni tenia de que*".

2. CLARA MARGARITA NEIRA OTERO, (*que segue*)

Clara Margarita Neira Otero, bautizada o 12 de agosto de 1795, tivo por padriño ao cura de San Miguel de Castro D. Andrés Canicova. Foi dotada ante Francisco José Piñeiro o 28 de decembro de 1812 con 3.000 ducados "*se era filla de bendición*" (é dicir, se se portaba ben cos pais) para casar con *Carlos Rivas Ogando*, fillo de Pedro Rivas da Lama e de Rosa Ogando Ribera e Cadavid¹⁶, veciño de Beariz, e casaron o 29 de setembro de 1815.

Viviron en Oca na casa petrucia uns meses pero logo Carlos puxo preito contra seu sogro para cobrar o dote (RAG 23943/37). Así o 7 de decembro de 1816 chegaron a unha concordia ante Antonio José Suárez pola que revocaban a primeira escritura e subscribían unha cláusula pola que os 3.000 ducados llelos darían a partir da morte de Juan Antonio Neira en oito prazos anuais, e de momento se lles daba 100 ferrados de pan de renda anual e o usufruto de seis ferrados de terra, pero coa obriga de saíren da casa paterna. E así o fixeron e foron para Arnois e logo para Oca, levando con eles en metálico a parte dos froitos que lles correspondía. Juan Antonio tamén lle fixo doazón dunhas herdades que recibira en pago dunha débeda poñendo a escritura en cabeza de Carlos como se fose comprada por el.

Pero como os veciños de Oca tratasen de "*comprender a D. Carlos en la contribución de bagajes y a la mujer en la lactancia de expósitos se vinieron a abrigar a mi asilo y de caridad consentí viniesen para mi casa y lo han hecho en marzo del 18 sin que trajesen*" cousa

16 BÉRTOLO BALLESTEROS, J.M. "Casas fidalgas do concello de Forcarei", *Rev. Metacios*, 2012.

algunha, excepto algúns mobles. Pero a pesar de tais dádivas “*se han hecho marido y mujer a lo soberbio, procurando que yo le cediese la administración de todos mis efectos, de aquí que se originaron varias discordias en terminos tales que se dieron a la holgazanería sin querer trabajar y dexarse estar en la cama desde media noche hasta medio día y desde esta hora hasta la noche siguiente*” mentres Juan Antonio e os criados se ocupan de traballar de atender aos nenos e Carlos e Margarita se facían amos e trataban aos pais como criados, ata que un día chegaron a pelexar. Ante isto D. Juan acudiu ao xuíz pero este non fixo caso e xunto co escribán local coaccionárono para asinar un convenio que non firmou. A cousa foi a peor e a filla pretendeu afogar á nai e o xenro deulle de labazadas e arrastrou polos pelos ao sogro cando este pretendeu axudar á súa muller, Menos mal que apareceron uns criados. Carlos entón, que dicía que eran disensións domésticas, aceptou marchar da casa sempre que se lle asegurase o pago dos cen ferrados de renda e se lle devolvesen todos os bens que aportou á casa, que segundo el eran moitos. E así continuou ata chegar a 1831 en que D. Carlos se retirou do preito e aceptou devolver o cobrado indebidamente.

Margarita faleceu o 7 de xaneiro de 1834 sen facer disposición e Carlos que, como “*estaba miserable, solo se le pudo administrar la santa extremaunción*”, foi enterrado o 27 de xaneiro de 1855.

Foron os pais de:

1. JUAN MARÍA RIVAS NEIRA (*que segue*)
2. *María Rivas Neira*, que casou o 22 de marzo de 1841 con *José Lorenzo Canicoba*, fillo natural de *Andrea Canicoba*, veciña de San Miguel de Castro. Pais de:
 - a. *M^a del Carmen Canicoba Rivas*, bautizada o 13 de abril de 1841.
 - b. *Ramón Juan Andrés Canicoba*, bautizado o 16 de xaneiro de 1843.
 - c. *Mª Andrea Canicoba Rivas*, bautizada 11 de maio e 1845.
 - d. *Andrés María Canicoba Rivas*, bautizado o 26 de febreiro de 1848.
 - e. *Rita Margarita Canicoba*, bautizada o 26 de decembro de 1850.
3. *Juana Rivas Neira*, bautizada o 15 de febreiro de 1818.
4. *Pedro Rivas*, nacido o 21 de outubro de 1819 e faleceu o 22 de setembro do ano seguinte.

5. *Manuela Josefa Rivas*, bautizada o 26 de decembro de 1820. Casou o 31 de xullo de 1844 con *Antonio Pereira de la Torre*, fillo Juan e María, veciños de Orazo.
6. *Engracia Rivas*, viviu desde o 30 de outubro de 1822 até o 19 de setembro de 1823.
7. *Josefa Rivas*, bautizada o 29 de abril de 1826. Casou o 25 de decembro de 1844 con *Antonio Requejo da Pena*, fillo de Domingo Antonio e Andrea, veciños de Cervaña. Velaron o 1 de febreiro de 1845.
8. *Jacinto Pascasio Rivas Neira*, bautizado o 23 de febreiro de 1828.
9. *Rosa Juana Rivas Neira*, bautizado o de agosto de 1829.
10. *Antonia Rivas Neira*. Casou con *Jacobo Froilán Domínguez Pena*, veciño de Cervaña, fillo de José Domingo e María. Pais de *Manuel*, bautizado o 15 de decembro de 1851, e de *Juan Manuel*, bautizado o 6 de marzo de 1849.
11. Mª *de la Estrella Rivas Neira*, bautizada o 29 de outubro de 1831. Casou con *Manuel Batallán Brey*, natural e veciño de Sta. Mª Madalena de Ulla, pero separouse del e tivo dúas fillas adulterinas:
 - a. Mª *Generosa Batallán Rivas*, bautizada o 5 de xuño de 1864
 - b. *Joaquina Josefa Batallán Rivas*, bautizada o 16 de abril de 1867.

Juan María Rivas Neira, nacido o 7 e bautizado o 8 de setembro de 1816, quen en 1863 iniciou un preito polas as herdades de Pousada en Curantes, que dicía eran vinculares. A orixe desta disputa comeza en 1719 e xa orixinara diversos preitos dos que se fai relación neste preito (RAG Preitos Civís 47/3), pero sae en contra dos intereses de Juan María e ten que pagar 2.611 reais das costas.

Casou en Asturias con *Gabina Puente García*. Juan faleceu aos case 48 anos o 8 de maio de 1865, mentres que a súa muller faleceu o 9 de novembro de 1889.

Neste tempo desapareceron por decreto os morgados e os foros fóronse redimindo, polo que a situación económica da familia chegou a ser moi mala, xa que en novembro de 1849 unhas 252 das súas propiedades foron adxudicadas en venda xudicial a Ramón María Cobián por 10.100 reais (AHP Protoc. Francisco de Oca).

Logo este vendeullas a Ramón María Otero, do pazo de A Mota, quen en 1856 llas vendeu a seu irmán Francisco por 33.673 reais (AHP Protoc. José Ribadavia). Ante esta situación precaria varios dos seus descendentes emigraron á América.

Foron pais de:

1. *Generosa Rivas Puente* casou o 30 de maio de 1868 con *Francisco Araújo Batallán*, fillo de Juan e Mª Juana, veciños de Sta. Mª Madalena de Ponteulla. Viviron no lugar de Piñeiro. A súa prole foi bastante numerosa:
 - a. M^a *del Pilar Concepción Ángela*, bautizada o 2 de abril de 1871.
 - b. M^a *del Pilar Araújo Rivas*, bautizada o 20 de xullo de 1872.
 - c. *Manuel Araújo Rivas*, bautizado o 7 de xullo de 1876. Morreu na Habana.
 - d. *Fidel Mª Araújo Rivas*, bautizado o 15 de marzo de 1879.
 - e. *María*, bautizada o 28 de febreiro de 1881. Ao lado do apuntamento hai unha nota que di: “no existe ni existió esta niña”.
 - f. *Ana Mª Araújo Rivas*, bautizada o 19 de novembro de 1882, casou na parroquia compostelá de San Xoán o 1 de decembro de 1913 con *Joaquín José Reimóndez Maceira*, fillo de Timoteo e Juana, naturais e veciños de Oca.
 - g. Mª *Aurora Araújo Rivas*, bautizada o 5 de marzo de 1884.
 - h. *Emilia Araújo Rivas*, bautizada o 5 de maio de 1886.
 - i. *Juan Araújo Rivas*, bautizado o 26 de febreiro de 1889.
2. *Socorro Rivas Puente*. Casou o 20 de setembro de 1873 con *Serafín Gómez Maceira*, fillo de José e Manuela, veciños de Arnois. Viviron en Piñeiro e foron pais de:
 - a. *Generosa Bernarda Gómez Rivas*, bautizada o 20 de agosto de 1874 tendo por madriña á súa tía Generosa Rivas. Casou o 16 de setembro de 1893 con *José Pereiras Isla*, fillo de Juan Pereiras Barcala e Juana Isla Servide, vivindo no lugar de Piñeiro, e foron pais de:
 - Mª *de la Merced Pereiras Gómez*, bautizada 3 de maio de 1894.
 - *Víctor Pereiras Gómez*, bautizado 16 de xuño de 1898.
 - *Concepción Pereiras*, bautizada o 17 de febreiro de 1900.
 - *José Pereiras Gómez*, bautizado o 7 de xullo de 1902. Casou en Bos Aires o 28 de novembro de 1966 con Ana Cervantes.
 - *Leonor Pereiras Gómez*, bautizada o 29 de novembro de 1910.

- b. *Jesús Ramón José Gómez Rivas*, bautizado o 5 de marzo de 1876
- c. *José María Generoso Gómez Rivas*, bautizado o 15 de maio de 1882
- d. *Serafín Gómez Rivas*, bautizado o 7 de xullo de 1886.
- e. Mª *Luisa*, bautizada o 25 de agosto de 1888. Casou o 2 de febreiro de 1902, con fulano Moure vivindo no lugar de Plaza. Tiveron por fillos a:
 - *Benilda Moure Gómez*, bautizada o 15 de xuño de 1910 e falecida o 31 de maio de 1915.
 - Mª *de la Concepción Moure Gómez*, bautizada o 8 de decembro de 1914 e falecida o 27 de xullo de 1918.
- f. Mª *Dolores Gómez Rivas*, bautizada o 20 de outubro de 1973 e falecida o 14 de marzo de 1991.
- g. *Carmen Gómez Rivas*, que casou con *Eduardo Míguez*, vivindo no lugar de Plaza, e foron pais de:
 - *Ramón Míguez Gómez*, bautizado o 6 de xuño de 1916.

Apéndice: xenealoxía de D. Manuel Reimóndez Portela

Reimóndez é un apelido patronímico que deriva do nome propio xermánico "*Ragin-mund*", latinizado *Ragimundus*, de *ragin* 'consello' e *mund* (munths) 'protección', "axuda". De aquí Reimão, Remonde, Reimonde"¹⁷. Tamén se rexistra en Francia: Raymond, Reymond. Logo transformouse en apelido coa terminación *-ez*, co senso de "fillo de", que se estende rapidamente. Temos exemplos xa desde o século XI con "Froyla Reimundez" en *Historia de Santiago* (III,7). Dito apelido é frecuente na contorna de A Estrada aínda que non teña que ver coa familia "Reimóndez Figueroa".

En San Miguel de Castro vive a comezos do século XVIII **Esteban Reimóndez**, natural da xurisdición de Veá, que non ten tratamento de "don" pois non pertence a unha familia fidalga.

Dito Esteban Reimóndez casou con *Francisca Caxaraville*, e foron veciños do lugar da Cova en San Miguel de Castro. Faleceu Esteban sen outorgar testamento o 23 de decembro de 1752. Foron os pais de:

17 RIVAS QUINTAS, E. Onomástica persoal do noroeste hispano, Ed. Alvarellos.

Manuel Reimón Portela coa súa muller e fillos.

1. *Benito Reimón Caxaraville*, bautizado o 18 de xuño de 1722, tendo por padriños a Jacobo Otero e a Ángela Reimón.
2. *Juan Gregorio Reimón Caxaraville*, bautizado o 14 de marzo de 1725.
3. *Andrea Reimón Caxaraville*, bautizada o 25 de outubro de 1730.
4. FRANCISCO REIMÓN CAXARAVILLE (*que segue*)
5. *Josefa Reimón Caxaraville*, bautizada o 27 de xullo de 1737.

Francisco Reimón Caxaraville, nacido en San Miguel de Castro o 24 de outubro de 1733, tivo por padriño ao presbítero Jacinto Ponte. Celebrou o seu matrimonio o 22 de novembro de 1751 con *Josefa Mareque Arias*, filla de Gonzalo e Francisca. Faleceu Francisco sen facer testamento o 10 de agosto de 1775. Tiveron por fillos a:

1. *Antonino Gonzalo*, que recibiu o bautismo o 3 de setembro de 1752. Foi presbítero e faleceu o 27 de maio de 1780.
2. *José Ramón Francisco del Sacramento*, bautizado o 6 de xullo de 1756.
3. PEDRO (*que segue*)

Pedro Reimóndez Mareque, recibiu as augas bautismais o 18 de marzo de 1759 e uniuse en matrimonio con *Andrea Louzao*, vivindo en S. Miguel de Castro. Xeraron a:

1. *Teresa Juana Reimóndez Louzao*, bautizada o 6 de abril de 1800.
2. *Juana Reimóndez Louzao*, bautizada o 6 de agosto de 1804.
3. LORENZO REIMÓNDEZ LOUZA O (que segue)
4. *Josefa Antonia Reimóndez Louzao*, bautizada o 18 de abril de 1810.

Lorenzo Reimóndez Louzao, nacido o 21 de outubro de 1806, celebrou os esponsais con *María Batallán Veloso*, filla de Josefa Veloso e pai incógnito, sendo ambos labregos e veciños de San Miguel de Castro. Foron os pais de:

1. Mª *Juana Reimóndez Batallán*, bautizado o 15 de maio de 1836.
2. *Pedro Juan Fernando Reimóndez Batallán*, veu a luz o 30 de maio de 1840.
3. *Manuel Juan*, nacido o 15 de decembro de 1843, finou o 10 de maio de 1844.
4. MANUEL MARÍA REIMÓNDEZ BATALLÁN (que segue)

Manuel Reimóndez Batallán, nacido en 1845, viviu en San Miguel de Castro e era labrego. Casou na igrexa parroquial de St^a. Eulalia de Cira o 11 de decembro de 1875 con *Manuela Rey Pereiras*, filla de Juan Rey Granja e de Francisca Pereiras Miranda (ou Rendo), labregos e veciños de Cira, e ela natural de Orazo. En San Miguel de Castro tiveron por fillos a:

1. *José María Reimóndez Rey*, bautizado o 21 de novembro de 1876
2. *María Dolores Reimóndez Rey*, nacido o 31 de xullo de 1878.
3. *María Ramona Reimóndez Rey*, nacido o 26 de agosto de 1880. Casou e viviu en Oca. Morreu o 27 de febreiro de 1961.
4. *Gumersindo Reimóndez Rey*, bautizado o 9 de xullo de 1882.
5. *Ramón Reimondez Rey*, nacido o 29 de agosto de 1884. Casou con *Carmen Brey Liste*, labradora, natural e veciña de Castro, nacida sobre 1896, filla de José Brey Fernández, natural de Castro, e de Justa Liste Villanueva, natural de San Pedro de Orazo. Faleceu o 28 de outubro de 1955. Tiveron dous fillos: *Manuel* e *Josefa*.
6. MAXIMINO MANUEL REIMÓNDEZ REY, (que segue)

7. *Marcelino Manuel Reimóndez Rey*, nacido o 1 de agosto de 1889, uniuse en matrimonio o 14 de outubro de 1917 con Mercedes Brey Liste, nacida en 1900 e irmá da súa cuñada Carmen. Morreu en San Miguel de Castro o 16 de novembro de 1976.
8. *Manuel Juan Reimóndez Rey*, nacido o 15 de mayo de 1891. Faleceu de neno o 25 de decembre de 1892.
9. *Dolores Reimóndez Rey*, nacida o 18 de abril de 1893 no lugar de Prado.

Maximino Manuel Reimóndez Rey, que naceu en Castro o 15 de setembro de 1886 e casou con *María del Carmen Portela Silva*, que naceu o 18 de febreiro de 1894 no lugar de Prado. Morreron no seu domicilio de Castro ela o 12 de xullo de 1966 e el pouco despois, o 17 de abril de 1967.

Mª Carmen era filla de *Manuel Portela Brey*, natural de Loimil, e de *Manuela Silva Batallán*, veciña de Castro; neta por vía paterna de Ramón Portela Ferreiro e de María Brey Mareque, e por vía materna de Manuel Silva e de María Batallán Rodríguez, veciños de Castro. Xeraron a:

1. MANUEL REIMÓNDEZ PORTELA (*que segue*)
2. *Lisardo Marcelino Manuel Reimóndez Portela*, nacido en Prado da parroquia de Castro o 15 de setembro de 1919 (no Rexistro Civil aparece só como Lisardo). Licenciado en dereito.
3. *Adolfo Reimóndez Portela* naceu o 20 de agosto de 1925. Médico.
4. M^a *del Carmen Reimóndez Portela*, que naceu en Prado o 24 de setembro de 1934. Mestra.

Manuel Reimóndez Portela, naceu en Prado o 28 de marzo de 1916. Foi médico colexiado n° 653. Casou aos vinte e nove anos o 1 de setembro de 1945 na igrexa de Codeso (Boqueixón) con *María Victoria Fernández de la Torre*, de profesión mestra nacional. El morreu o 20 de xullo de 1994 e ela o 3 de novembro de 2009.

Mª Victoria era filla de *Manuel Fernández Méndez*, mestre, xuíz de paz e notario eclesiástico, natural de San Verísimo de Foxás (Touro) e de *Mercedes de la Torre Ballesteros*, nacida o 4 de xullo de 1881 no lugar de Ardesende en Codeso (Boqueixón). E neta por liña paterna

de *Benito Fernández González* natural de Maside (Ourense) e de *Carmen Méndez Montero*, e por liña materna de *Andrés de la Torre Moscoso*, natural e veciño de Engas, de profesión agrimensor, e de *Juana Ballesteros Gil*¹⁸, natural de Codeso.

Manuel e Mª Victoria tiveron a:

1. *Manuel Ángel Reimóndez Fernández*, que naceu o 24 de agosto de 1946 e foi médico como seu pai. Uniuse en matrimonio o 15 de setembro de 1973 en Arnois con *María del Carmen Paterna Salomé Frey Pazos*, mestra, nacida o 5 de novembro de 1950 en Arnois (A Estrada), filla de Adolfo Frey Canicoba e de Dolores Pazos Puente. Manuel morreu o 25 de agosto de 1979, e María del Carmen o 11 de xaneiro de 2003. Os seus fillos foron:
 - a. *Sandra María Reimóndez Frey*, técnica superior de comercialización e informática turística, veu a luz o 5 de xullo de 1974 na parroquia de Castro. Celebrou os esponsais o 14 de agosto de 2004 con *Óscar Luís Heredia Ferro*, fillo de Luís e de Jesusa Carmen, nacido en Santiago de Compostela o 4 de outubro de 1971.
 - b. *Manuel Ángel Reimóndez Frey*, veu a este mundo o 8 de marzo de 1980 no lugar de Castro.
2. *Mª Victoria Mercedes Reimóndez Fernández*, profesora de inglés, naceu o 5 de xaneiro de 1949 e faleceu o 15 de xuño de 2009.
3. *José Luís Reimóndez Fernández*, nacido o 24 de febreiro de 1951, casou o 14 de xuño de 1980 con *María Enriqueta Sanmartín Carbón*, licenciada en dereito, nacida o 3 de xuño de 1955 en A Estrada, filla de Ildefonso e de María Rosario. Os seus fillos son:
 - a. *Enrique Luís Reimóndez Sanmartín*, licenciado en ciencias físicas e técnico superior en sistemas electrotécnicos e automatizados, naceu o 29 de marzo de 1982.
 - b. *María Victoria Reimóndez Sanmartín*, enfermeira e traballadora social, naceu o 24 de marzo de 1985. Casou o 9 de agosto de 2014 con *David Gigirey Caramelo*, técnico superior en automoción e administración de sistemas informáticos, fillo de Gumersindo e Rosa, nacido en Santiago de Compostela o 10 de maio de 1984.

18 Filla de Alejandro Ballesteros Baamonde e de Josefa Gil Otero, veciños que foron de Codeso e donos do pazo de Ribela (A Estrada). Dito Alejandro era irmán de Manuel, dono do pazo de Monteagudo en Codeseda.

Árbore xenealóxica

